

MUHAKEME

ISSN: 2636-8749

Cilt II Sayı II

Sosyoloji
Psikoloji
Felsefe

MUHAKEME DERGİSİ/JOURNAL

Yıl/Year: 2019 (Haziran/June)

Cilt/Volume:2 – Sayı/Issue: 2

E-ISSN: 2636-8749

İmtiyaz Sahibi/Owner

Doç. Dr. Metin KILIÇ

Editörler/Editors

Dr. Metin KILIÇ

Dr. Esra ZIVRALI YARAR

Dr. Adnan ESENYEL

Dr. Cihan ERTAN

Yayın Kurulu/Editorial Board

- Dr. Abulfaz SÜLEYMANOV**, Üsküdar Üniversitesi, TÜRKİYE
Dr. A. Kadir ÇÜÇEN, Uludağ Üniversitesi, TÜRKİYE
Dr. Ali ASKEROV, Kuzey Carolina Üniversitesi, ABD
Dr. Ali ESGİN, İnönü Üniversitesi, TÜRKİYE
Dr. Anita CHAN, Avustralya Ulusal Üniversitesi, AVUSTRALYA
Dr. Aylin GÖRGÜN BARAN, Hacettepe Üniversitesi, TÜRKİYE
Dr. Aynur BUNYATOVA, Bakü Devlet Üniversitesi, AZERBAIJAN
Dr. Cherifa KLAA, Cezayir Üniversitesi, CEZAYİR
Dr. Gönül DEMEZ, Akdeniz Üniversitesi, TÜRKİYE
Dr. Hamit COŞKUN, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, TÜRKİYE
Dr. Işık EREN, Uludağ Üniversitesi, TÜRKİYE
Dr. Kazım Özkan ERTÜRK, Düzce Üniversitesi, TÜRKİYE
Dr. Khosrow Bagheri NOAPARAST, Tahran Üniversitesi, İRAN
Dr. Magdy TORAB, Domanhour Üniversitesi, MISIR
Dr. Mehmet Tayfun AMMAN, Sakarya Üniversitesi, TÜRKİYE
Dr. Mustafa TALAS, Ömer Halis Demir Üniversitesi, TÜRKİYE
Dr. Nanuli KATCHARAVA, İ.C. Tiflis Devlet Üniversitesi, GÜRCİSTAN
Dr. Panos VOSTANİS, Leicester Üniversitesi, İNGİLTERE
Dr. Paula Maria Guerra TAVARES, Porto Üniversitesi, PORTEKİZ
Dr. Rafal SMOCZYNSKI, Polonya Bilimler Akademisi, POLONYA
Dr. Svetlana A. LYAUSHEVA, Adıge Devlet Üniversitesi, ADİGE CUMHURİYETİ
Dr. Vehbi BAYHAN, İnönü Üniversitesi, TÜRKİYE
Dr. Vladimir GRADEV, Yeni Bulgar Üniversitesi, BULGARİSTAN
Dr. Yahya Mustafa KESKİN, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, TÜRKİYE
Dr. Zohreh KHOSRAVİ, Alzahra Üniversitesi, İRAN

Muhakeme bağımsız, uluslararası ve hakemli ve bir e-dergidir.

Yılda iki kez, Haziran ve Aralık aylarında yayımlanır.

Muhakeme is an independent, international and peer-reviewed e-journal.

It is published twice a year in June and December.

BU SAYININ HAKEM KURULU/REVIEWERS OF CURRENT ISSUE

Aybegüm MEMİŐOĐLU ŐANLI/OrtadoĐu Teknik Őniversitesi
Furkan TOSYALI/ OrtadoĐu Teknik Őniversitesi
Beril TŐRKOĐLU/ Ankara Medipol Őniversitesi
Bahar AYKAÇ/DŐzce Őniversitesi
Őzge SARIALIOĐLU/DŐzce Őniversitesi
Fatma YAŐIN TEKIZOĐLU/ DŐzce Őniversitesi
Nevfel BOZ/Ankara Sosyal Bilimler Őniversitesi
Őzge A. DOĐAN/Dicle Őniversitesi
Hatice EKICI/Psikolog

İletişim / Contact
metinkilic.dr@gmail.com

İÇİNDEKİLER/CONTENTS

Esra ZIVRALI YARAR

Childhood Maltreatment History and Adult Depression: Methodological Issues 1-7

Esra Hatice OĞUZ TAŞBAŞ

Çatışma ve Çatışma Çözümü Sürecinde Duyguların Rolü 8-18

Melis ÇELİK OK

Ahlaki Öfke Ölçeğinin Türkçeye Uyarlanması 19-28

Göklem TEKDEMİR & Büşra ALPARSLAN

Institutional Identity Practices on Twitter 29-39

Childhood Maltreatment History and Adult Depression: Methodological Issues

Esra ZIVRALI YARAR¹

ABSTRACT

The association between childhood maltreatment and later mental health problems, especially adult depression, has been widely studied in the literature. The long-term effects of childhood maltreatment have encouraged investigators to examine possible factors and mechanisms explaining this relationship. Studies investigating genetic and nervous, endocrine and immune systems-related factors explaining the link between childhood adversity and adult depression reported significant results. However, findings of studies examining childhood maltreatment and adult depression relationship should be evaluated carefully before taking actions on them due to a number of limitations. This paper documented some of these methodological issues briefly: concerns about definition and terms used for maltreatment, generalizability of results, uncontrolled factors, unreturned data, multiple maltreatment types and assessment of maltreatment. Findings of research on long-term effects of maltreatment are promising to offer new research directions as well as development of strategies to help individuals with early maltreatment history and depression in adulthood. Future studies should take methodological concerns into consideration and try to overcome related limitations.

Keywords: *childhood maltreatment, adulthood, depression, methodology, limitations*

Çocukluk İstismar Öyküsü ve Yetişkin Depresyonu: Yöntemsel Meseleler

ÖZET

Çocuklukta yaşanan istismar ve yetişkinlikteki zihin sağlığı problemleri, özellikle depresyon, alanyazında oldukça fazla çalışılmış bir konudur. Çocuk istismarının uzun vadeli sonuçları araştırmacıları bu ilişkiyi açıklayan olası faktör ve mekanizmaları incelemeye teşvik etmiştir. Çocuklukta kötü yaşantılar ve yetişkin depresyonu arasındaki bağlantıyı açıklamaya çalışan genetik, sinir sistemi, endokrin sistem ve bağışıklık sistemi ile ilişkili faktörleri inceleyen araştırmalardan anlamlı sonuçlar elde edilmiştir. Ancak, konu ile ilgili çalışmalardan elde edilen bulgular bir takım kısıtlılıklar sebebiyle eylem planlarına dahil edilmeden önce dikkatle değerlendirilmelidir. Bu makalede söz konusu yöntemsel meselelerden bazıları ele alınmakta ve çocuklukta istismar yaşantıları için kullanılan tanım ve terimlere, çalışma sonuçlarının genellenebilirliğine, kontrol edilmeyen faktörlere, geri dönüt alınamayan verilere, istismarın çoklu türlerine ve ölçümüne yönelik endişelere yer verilmektedir. İstismarın uzun vadeli etkileri hakkındaki araştırmalardan elde edilen sonuçlar yeni araştırma fikirlerinin yanında erken istismar geçmişi bulunan ve depresyonu olan yetişkinlere yardım etmek için yeni stratejiler geliştirilmesine katkıda bulunmaktadır. Gelecekteki çalışmalar yöntemsel endişeleri dikkate almalı ve ilgili kısıtlılıkların üstesinden gelmeye çalışmalıdır.

Anahtar kelimeler: çocuk istismarı, yetişkinlik, depresyon, yöntem, kısıtlılıklar

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi, Sosyal ve Beşeri Bilimler Fakültesi, Psikoloji Bölümü, esra.yarar@asbu.edu.tr

INTRODUCTION

Childhood maltreatment has been suggested being strongly associated with a wide range of psychiatric disorders in adulthood. Reported rates in psychiatric settings represent the highest prevalence of early maltreatment history (Kendler et al., 2000; Molnar, Buka, & Kessler, 2001). Depression is one of the mostly reported mental disorders associated with childhood maltreatment (Arnow, 2004). A considerable number of individuals (i.e. 25-30%) with a maltreatment history in their childhood were diagnosed with depression in their adulthood (Fergusson, Boden, & Horwood, 2008; Widom, DuMont, & Czaja, 2007; Widom, White, Czaja, & Marmorstein, 2007). Both genetic studies and studies investigating nervous, endocrine and immune systems found a biological foundation of the linkage between childhood adversity and later depression (Brown et al., 2013; Danese & McEwen, 2012). Despite being important and helpful, findings of the studies investigating early maltreatment history and later depression should be evaluated carefully because of some methodological issues about maltreatment history. Current paper will summarize some of these concerns briefly, which are definition- and term-related problems; problems of generalizability, uncontrolled factors, and unreturned data; dilemma of different types of maltreatment; and assessment-related problems. Although there could also be method-related concerns about depression (e.g., differences in terms of onset, symptom severity and course of depression), current work is limited to methodological issues about maltreatment history.

Definition and Terms Used for Maltreatment

Childhood maltreatment is defined as the abuse and neglect of children aged under 18 years. There are different types of childhood maltreatment; such as, sexual, physical, psychological and commercial. One of the main methodological concerns about maltreatment studies is the terms used for or the definition of specific maltreatment types. Especially, psychological maltreatment is studied by using multiple terms (e.g., emotional abuse, mental injury and psychological battering), which results in difficulty with literature search, cross-study comparisons and developing new theories (Baker, 2009).. Moreover, there are some inconsistencies between operational and conceptual definitions of psychological maltreatment. Measures of maltreatment history usually require participants to describe parental behaviors, but not the impact of these experiences on them. The focus in the operational definitions (e.g., parental behaviors) is not in line with the legal definitions in which the focus should be on child outcomes (Baker, 2009).

Problems about definition can also be seen in the definition of childhood sexual abuse (CSA). According to the most common definition of CSA, the victim (i.e., the child) should be younger than 15 years old and the abuser should be somebody 5 or more years older than the child (Arnow, 2004). However, studies investigating CSA have not strictly followed this definition, and the cutoff age defining the child in the studies has ranged between 12-18 years (Briere, 1992; Wyatt & Peters, 1986). The use of age-cutoff in “childhood” or “early life” maltreatment research also varies across measures; some measures specifically indicate a cutoff age (e.g., prior to 13 years) whereas others only use the phrase “childhood” with no further details (Baker, 2009). A specified age-cutoff in childhood maltreatment studies is critical since maltreatment in other stages of life (e.g., adolescence) might influence adult depression differently (Hussey, Chang, & Kotch, 2006).

Generalizability, Confounding Variables and Missing Data

Generalizability of research findings is another important issue with regards to methodology, which can be managed by conducting studies with large population-representative samples (Danese & McEwen, 2012). Samples of many studies investigating childhood abuse are recruited from specific groups (e.g., psychiatric patients and/or prisoners), which limits generalizability of results (Fergusson et al., 2008). Gender-bias also negatively affects the generalizability. The majority of studies examining effects of early maltreatment on mental health recruited mostly women (Infurna et al., 2016; Nelson, Baldwin, & Taylor, 2012; Spertus, Yehuda, Wong, Halligan,

& Seremetis, 2003), which limits understanding effects of early childhood adversity on psychiatric health in different gender groups. However, recruiting comparable individuals might also be needed under some circumstances. For example, individuals who were maltreated in childhood might often be living in different environments, such as residential places versus home settings (McCrary, De Brito, & Viding, 2010). Mixing these groups is likely to result in a high number of uncontrollable confounding variables, which negatively affects interpreting the results.

Undoubtedly, controlling other factors as much as possible leads to a more confident argumentation of study results. Previous studies showed that the association between childhood abuse history and adult mental health outcome including depression could be affected by other factors, such as social and family factors (Fergusson & Lynskey, 1997). Factors that have not been controlled could be confounding variables, mediators, moderators or covariates. For instance, Brown and colleagues (2007) found that conduct problems and shame-withdrawal in childhood mediated the association between parental maltreatment history and adult chronic depression (Brown et al., 2007). Therefore, variables that have potential to affect the relationship between childhood adversity and adult depression suggested by the relevant literature should be assessed and controlled to achieve more valid and reliable results.

Finally, missing data due to nonrespondents should be seriously taken into consideration, since they may cause misinterpretation of the results. For instance, if the majority of missing data belong to individuals who have adult depression but not childhood maltreatment history, results might underestimate the effect size in the population. Conversely, if the individuals, who were not included, are mainly those who have maltreatment history but not current depression, the effect size of the study would overestimate the association between adult depression and childhood maltreatment (Arnou, Blasey, Hunkeler, Lee, & Hayward, 2011). Reports should state details about the data from nonrespondents explicitly in order not to risk accurate interpretation of the findings.

Investigating Multiple Types of Maltreatment

A separation between the effects of different types of maltreatment on mental health is important, such as a larger effect of CSA over childhood physical abuse on depression (Fergusson et al., 2008; Putnam, 2003). However, evidence for specific effects of different maltreatment types on depression is limited. This is partly because childhood maltreatment stories often include different types of maltreatment together (Bifulco, Moran, Baines, Bunn, & Stanford, 2002; Mello et al., 2009). Thus, studies investigating effects of childhood maltreatment have difficulties with discerning specific effects by type of maltreatment. Yet, it is important to understand qualitatively distinct characteristics of different types of maltreatment experiences, highlighting the value of interactive models compared to cumulative approach (Berzenski & Yates, 2011). Cumulative risk models depend on the number of maltreatment experiences, suggesting higher number is associated with more adverse outcome (Arata, Langhinrichsen-Rohling, Bowers, & O'Farrill-Swails, 2005; Finkelhor, Ormrod, & Turner, 2007), whereas interactive approaches indicate different effects of several combinations of maltreatment types (Trickett, 1998).

Twin study method can be used to investigate specific type of maltreatment in which other forms of adverse family environment can be controlled; discordant twin pairs for specific type of maltreatment can be investigated in terms of later depression (Arnou, 2004). One of the assumptions of the twin method is "equal environments assumption", according to which environmental influences on the similarity of the twin pairs are almost same for monozygotic (MZ) and dizygotic (DZ) twins reared together so that any differences between the twin groups cannot be attributable to environmental differences (Plomin, DeFries, Knopik, & Neiderhiser, 2013). Therefore, discordance between co-twins for a specific type of maltreatment allows investigators to attribute the effects of the specific form of maltreatment to the form itself rather than to the shared environmental factors (Arnou, 2004). In an Australian twin cohort, Nelson and colleagues (2002) found that discordant co-twins who had a CSA history also had greater risk for

many psychiatric disorders including major depressive disorder (MDD) independent of other factors of adverse family environment such as physical abuse and neglect.

Although examining effects of specific maltreatment types is informative, it seems that when there is more severe and multiple-formed abuse, the relative risk increases (Bifulco et al., 2002; Edwards, Holden, Felitti, & Anda, 2003; Wise, Zierler, Krieger, & Harlow, 2001). Wise and colleagues (2001) examined the association between childhood violent victimization and risk of MDD in adulthood among women (N=732; aged between 36-45 years) in a case-control study. They found that individuals who had physical or sexual abuse in early life were more likely to have MDD in adulthood. Relative risk of MDD in adulthood was higher for women who had both sexual abuse and physical abuse in childhood (3.3) than women who had only physical abuse (2.4) or sexual abuse (1.8) in early life. Bifulco and colleagues (2002) also found several types of maltreatment in childhood strongly associated with lifetime chronic and recurrent depression in women (N=105; aged 18-50 years). It may also be the level of abuse determining the size of the effect. For example, Kendler and colleagues (2000) examined 1411 female adult twins ($M_{age}=30.1$) and found individuals who had CSA showed higher risks for many psychiatric disorders, including depression, compared to their co-twins discordant for CSA, but when the abuse involved intercourse, the risk was significantly higher.

Assessing Maltreatment

Several limitations have been reported about the assessment of maltreatment (Baker, 2009). Some of the measures only question the maltreatment experience without highlighting the perpetrator, while others ask victims to specify whether it was one parent or both parents. There are also inconsistencies among measures about categorizing experiences of abuse under a specific type. For instance, some measures (e.g., the Comprehensive Childhood Maltreatment Scale: CCMS, Higgins & McCabe, 2001) accept witnessing domestic violence as a different form of abuse, while other measures consider it only as a subtype of terrorizing (Baker, 2009). Assessment tools used to measure the type of maltreatment are needed to be improved in terms of construct validity (Herrenkohl & Herrenkohl, 2009). Not only the type, but also the severity of maltreatment should be assessed accurately (Litrownik et al., 2005).

Many of these issues above can be more challenging when investigating maltreatment history retrospectively. Yet, the link between childhood maltreatment and depression in adulthood have widely been investigated using this method. Retrospective self-reports of maltreatment may lead to some limitations, such as missing information due to poor memory or unwilling to share this adverse experience with others (Raphael & Cloitre, 1994; Schraedley, Turner, & Gotlib, 2002). Especially depressive mood and distorted cognitive skills of individuals might risk the accuracy of their reports, causing possible misremembering and negative reporting-bias (Schraedley et al., 2002; Widom, Raphael, & DuMont, 2004). However, retrospective inquiry of childhood maltreatment is advantageous in terms of the time spent and procedures followed. In longitudinal studies, researchers wait several years to observe the later effects of childhood maltreatment, to track individuals, and to collect data in multiple sessions. Since it is a sensitive issue, collecting data from maltreated children and their parents is difficult. These challenges might be overcome by using retrospective questioning in adult samples. Moreover, researchers might benefit from more mature perspective of the victim since they are assumed to evaluate the long-term consequences of the maltreatment more comprehensively compared to children and their parents (Baker, 2009).

Several methods to limit reporting bias have been suggested. One way is to recruit samples with maltreatment history that is confirmed by official records. However, while this method eliminates reporting bias, it causes selection bias. Another method is using multiple indicators in which individuals are assessed multiple times; general population samples can be used in studies using this approach. Moreover, statistical models can be developed to examine the errors of abuse reports and to classify abuse considering measurement errors in the observed data (Fergusson,

Horwood, & Woodward, 2000). Using additional parent and sibling reports can also be advantageous to avoid possible biases of self-reports (Kaysen, Scher, Mastnak, & Resick, 2005). For example, Brown and colleagues (2007) investigated the validity of questioning maltreatment history retrospectively. Since they used pairs of sisters in their sample, investigators blind to self-reports of the individuals asked the experience of one sister-pair to the other pair. Comparisons showed that there is a high agreement between the reports. Moreover, the association between childhood maltreatment and adult depression remained significant, although some decrease has been observed ($\Gamma = .71$ vs. $.56$). No reporting bias (e.g., due to inaccurate recall) of lifetime prevalence of depression was detected (Brown, Craig, Harris, Handley, & Harvey, 2007).

CONCLUSION

Several lines of evidence suggest that childhood maltreatment history might lead to depression in adulthood. Possible biological mechanisms that explain the link between childhood adversity and adult depression have been suggested. Although findings are promising to explain the relationship between child abuse and long-term detrimental emotional effects, they should be evaluated carefully due to possible limitations in methodology. Current work highlighted some of these concerns; such as, generalizability of research findings, definition and assessment-related problems. Being aware of these limitations and trying to overcome as much as possible, results of relevant studies will be more of use with regards to future research directions and other practices.

REFERENCES

- Arata, C. M., Langhinrichsen-Rohling, J., Bowers, D., & O'Farrill-Swails, L. (2005). Single versus multi-type maltreatment: An examination of the long-term effects of child abuse. *Journal of Aggression, Maltreatment & Trauma, 11*(4), 29-52.
- Arnou, B. A. (2004). Relationships between childhood maltreatment, adult health and psychiatric outcomes, and medical utilization. *The Journal of Clinical Psychiatry, 65*, 10-15.
- Arnou, B. A., Blasey, C. M., Hunkeler, E. M., Lee, J., & Hayward, C. (2011). Does gender moderate the relationship between childhood maltreatment and adult depression? *Child Maltreatment, 16*(3), 175-183.
- Baker, A. J. (2009). Adult recall of childhood psychological maltreatment: Definitional strategies and challenges. *Children and Youth Services Review, 31*(7), 703-714.
- Berzenski, S. R., & Yates, T. M. (2011). Classes and consequences of multiple maltreatment a person-centered analysis. *Child Maltreatment, 16*(4), 250-261.
- Bifulco, A., Moran, P. M., Baines, R., Bunn, A., & Stanford, K. (2002). Exploring psychological abuse in childhood: II. Association with other abuse and adult clinical depression. *Bulletin of the Menninger Clinic, 66*(3), 241-258.
- Briere, J. (1992). Methodological issues in the study of sexual abuse effects. *Journal of Consulting and Clinical Psychology, 60*(2), 196-203.
- Brown, G. W., Ban, M., Craig, T. K., Harris, T. O., Herbert, J., & Uher, R. (2013). Serotonin transporter length polymorphism, childhood maltreatment, and chronic depression: A specific gene-environment interaction. *Depression and Anxiety, 30*(1), 5-13.
- Brown, G. W., Craig, T. K., Harris, T. O., Handley, R. V., & Harvey, A. L. (2007). Validity of retrospective measures of early maltreatment and depressive episodes using the Childhood Experience of Care and Abuse (CECA) instrument: A life-course study of adult chronic depression-2. *Journal of Affective Disorders, 103*(1-3), 217-224.

- Brown, G. W., Craig, T. K., Harris, T. O., Handley, R. V., Harvey, A. L., & Serido, J. (2007). Child-specific and family-wide risk factors using the retrospective Childhood Experience of Care & Abuse (CECA) instrument: A life-course study of adult chronic depression-3. *Journal of Affective Disorders, 103*(1-3), 225-236.
- Danese, A., & McEwen, B. S. (2012). Adverse childhood experiences, allostasis, allostatic load, and age-related disease. *Physiology & Behavior, 106*(1), 29-39.
- Edwards, V. J., Holden, G. W., Felitti, V. J., & Anda, R. F. (2003). Relationship between multiple forms of childhood maltreatment and adult mental health in community respondents: Results from the adverse childhood experiences study. *American Journal of Psychiatry, 160*(8), 1453-1460.
- Fergusson, D. M., Boden, J. M., & Horwood, L. J. (2008). Exposure to childhood sexual and physical abuse and adjustment in early adulthood. *Child Abuse & Neglect, 32*(6), 607-619.
- Fergusson, D. M., Horwood, L. J., & Woodward, L. J. (2000). The stability of child abuse reports: A longitudinal study of the reporting behaviour of young adults. *Psychological Medicine, 30*(3), 529-544.
- Fergusson, D. M., & Lynskey, M. T. (1997). Physical punishment/maltreatment during childhood and adjustment in young adulthood. *Child Abuse & Neglect, 21*(7), 617-630.
- Finkelhor, D., Ormrod, R. K., & Turner, H. A. (2007). Poly-victimization: A neglected component in child victimization. *Child Abuse & Neglect, 31*(1), 7-26.
- Herrenkohl, R. C., & Herrenkohl, T. I. (2009). Assessing a child's experience of multiple maltreatment types: Some unfinished business. *Journal of Family Violence, 24*(7), 485-496.
- Higgins, D. J., & McCabe, M. P. (2001). The development of the comprehensive child maltreatment scale. *Journal of Family Studies, 7*(1), 7-28.
- Hussey, J. M., Chang, J. J., & Kotch, J. B. (2006). Child maltreatment in the United States: Prevalence, risk factors, and adolescent health consequences. *Pediatrics, 118*(3), 933-942.
- Infurna, M. R., Reichl, C., Parzer, P., Schimmenti, A., Bifulco, A., & Kaess, M. (2016). Associations between depression and specific childhood experiences of abuse and neglect: A meta-analysis. *Journal of Affective Disorders, 190*, 47-55.
- Kaysen, D., Scher, C. D., Mastnak, J., & Resick, P. (2005). Cognitive mediation of childhood maltreatment and adult depression in recent crime victims. *Behavior Therapy, 36*(3), 235-244.
- Kendler, K. S., Bulik, C. M., Silberg, J., Hettema, J. M., Myers, J., & Prescott, C. A. (2000). Childhood sexual abuse and adult psychiatric and substance use disorders in women: An epidemiological and cotwin control analysis. *Archives of General Psychiatry, 57*(10), 953-959.
- Litrownik, A. J., Lau, A., English, D. J., Briggs, E., Newton, R. R., Romney, S., & Dubowitz, H. (2005). Measuring the severity of child maltreatment. *Child Abuse & Neglect, 29*(5), 553-573.
- McCrary, E., De Brito, S. A., & Viding, E. (2010). Research review: The neurobiology and genetics of maltreatment and adversity. *Journal of Child Psychology and Psychiatry, 51*(10), 1079-1095.
- Mello, M. F., Faria, A. A., Mello, A. F., Carpenter, L. L., Tyrka, A. R., & Price, L. H. (2009). Childhood maltreatment and adult psychopathology: Pathways to hypothalamic-pituitary-adrenal axis dysfunction. *Revista Brasileira de Psiquiatria, 31*, 41-48.
- Molnar, B. E., Buka, S. L., & Kessler, R. C. (2001). Child sexual abuse and subsequent psychopathology: Results from the National Comorbidity Survey. *American Journal of Public Health, 91*(5), 753-760.

- Nelson, S., Baldwin, N., & Taylor, J. (2012). Mental health problems and medically unexplained physical symptoms in adult survivors of childhood sexual abuse: An integrative literature review. *Journal of Psychiatric and Mental Health Nursing, 19*(3), 211-220.
- Nelson, E. C., Heath, A. C., Madden, P. A., Cooper, M. L., Dinwiddie, S. H., Bucholz, K. K., ... & Martin, N. G. (2002). Association between self-reported childhood sexual abuse and adverse psychosocial outcomes: Results from a twin study. *Archives of General Psychiatry, 59*(2), 139-145.
- Plomin, R., DeFries, J. C., Knopik, V. S., & Neiderhiser, J. M. (2013). *Behavioral genetics* (6th ed.). New York: Worth Publishers.
- Putnam, F. W. (2003). Ten-year research update review: Child sexual abuse. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry, 42*(3), 269-278.
- Raphael, K. G., & Cloitre, M. (1994). Does mood-congruence or causal search govern recall bias? A test of life event recall. *Journal of Clinical Epidemiology, 47*(5), 555-564.
- Schraedley, P. K., Turner, R. J., & Gotlib, I. H. (2002). Stability of retrospective reports in depression: Traumatic events, past depressive episodes, and parental psychopathology. *Journal of Health and Social Behavior, 43*(3), 307-316.
- Spertus, I. L., Yehuda, R., Wong, C. M., Halligan, S., & Seremetis, S. V. (2003). Childhood emotional abuse and neglect as predictors of psychological and physical symptoms in women presenting to a primary care practice. *Child Abuse & Neglect, 27*(11), 1247-1258.
- Trickett, P. K. (1998). Multiple maltreatment and the development of self and emotion regulation. *Journal of Aggression, Maltreatment & Trauma, 2*(1), 171-187.
- Widom, C. S., DuMont, K., & Czaja, S. J. (2007). A prospective investigation of major depressive disorder and comorbidity in abused and neglected children grown up. *Archives of General Psychiatry, 64*(1), 49-56.
- Widom, C. S., Raphael, K. G., & DuMont, K. A. (2004). The case for prospective longitudinal studies in child maltreatment research: Commentary on Dube, Williamson, Thompson, Felitti, and Anda (2004). *Child Abuse & Neglect, 28*(7), 715-722.
- Widom, C. S., White, H. R., Czaja, S. J., & Marmorstein, N. R. (2007). Long-term effects of child abuse and neglect on alcohol use and excessive drinking in middle adulthood. *Journal of Studies on Alcohol and Drugs, 68*(3), 317-326.
- Wise, L. A., Zierler, S., Krieger, N., & Harlow, B. L. (2001). Adult onset of major depressive disorder in relation to early life violent victimisation: A case-control study. *The Lancet, 358*(9285), 881-887.
- Wyatt, G. E., & Peters, S. D. (1986). Issues in the definition of child sexual abuse in prevalence research. *Child Abuse & Neglect, 10*(2), 231-240.

Çatışma Ve Çatışma Çözümü Sürecinde Duyguların Rolü

Esra Hatice OĞUZ TAŞBAŞ¹

ÖZET

Değişen dünya dinamikleri ve gelişen iletişim imkanları ile çatışmalar siyaset, ekonomi, sosyoloji gibi alanlarla birlikte sosyal ve politik psikoloji çalışmaları için de odak konulardan biri haline gelmiştir. Çatışma konusunun giderek artan önemine binaen bu derleme çalışmasında çatışma, hem yıkıcı hem yapıcı yönleriyle irdelenmeye çalışılmış, duyguların çeşitli tanımları, boyutları ve bileşenlerine farklı bakış açıları ışığında değinilmiştir. Bu derleme çalışmasının ana amacı, hayatın hemen her alanında rastlanabilen çatışma olgusu ile her birey tarafından kaçınılmaz olarak deneyimlenen duygu tecrübesinin ilişkisini incelemektir. Bu çalışmada çatışma ve duygu alanyazınları genel hatlarıyla ele alındıktan sonra bu iki alanın kesişimden ortaya çıkan görgül çalışmalara yer verilmektedir. Son olarak çatışma çözümü ve müzakere süreçlerinde duyguların rolü özetlenmektedir. Bu çerçevede, çalışmanın özellikle Türkiye’de yapılabilecek çatışma çalışmaları ve müdahale programlarına yol göstermesi hedeflenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Çatışma, çatışma çözümü, müzakere, duygular

The Role Of Emotions In Conflict And Conflict Resolution

ABSTRACT

Conflict has been a focal subject for research in social and political psychology along with politics, economics, sociology due to the changing world dynamics. In this literature review, while considering the increasing significance of the subject, constructive and destructive aspects of conflict are addressed and various definitions, dimensions and elements of emotions are introduced. The main aim of this review is exploring the relationship between emotion which has been underscored in the conflict literature. To this end, general literatures on both conflict and emotions are reported briefly and then empirical findings at the intersection of these two fields were presented. Finally, the role of emotions in conflict resolution and negotiation processes was encapsulated. In this frame, it is intended to lead the way to future conflict studies and intervention programmes in Turkey.

Keywords: Conflict, emotions, conflict resolution, negotiation, conflict management

GİRİŞ

Çatışma kavramı her ne kadar ilk olarak etnik ya da dini gruplar arasında yaşanan çatışmaları çağrıştırırsa da (İsrail-Filistin örneğinde olduğu gibi) aslında hem kişisel hem profesyonel hayatta çatışma; gruplar arası, kişiler arası ve bireysel düzeylerde benliğin farklı boyutlarıyla deneyimlenir. Çatışma, iş yerinde çalışanlar arasında gözlemlenebildiği gibi, aile içerisinde eşler arasında, ebeveyn çocuk ilişkilerinde de gözlemlenebilmektedir. Alanı bu denli geniş olan çatışma olgusunun farklı düzeylerde karşılaşılmaya paralel olarak, çatışma bir çalışma alanı olarak da farklı disiplinlerde konu edinilebilmektedir. Özellikle sosyoloji, ekonomi, politika ve hatta matematik gibi alanlarda kendine hemen her dönem yer bulan çatışma, sosyal psikoloji alanyazınında da artarak araştırılmaktadır.

¹ Arş. Gör., Düzce Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümü, esraoguz@duzce.edu.tr

Çatışma, her ne kadar farklı disiplinlerde çalışmalara sıklıkla konu olmuşsa da duygular bağlamında ele alınışına psikoloji alanyazınında aynı sıklıkta rastlanılmamaktadır (Jameson, Bodtker, Porch & Jordan, 2009). Çatışmanın ortaya çıkmasında, yükselmesinde ve çözümünde rol oynayan duygular, aynı zamanda çatışmaya verilecek tepkilerin ortaya çıkmasında da etkilidir. Bir olay neticesinde beliren çatışma durumu, tecrübe edenler tarafından duygular yoluyla anlamlandırılır. Aynı şekilde çatışmanın çözümü sürecinde olumlu ya da olumsuz tutumların oluşmasına ya da var olan tutumların değişmesine yol açan temel motivasyonlarda da duygular etkilidir. Çatışma süreçlerinin her noktasında duyguların bu denli kilit bir işlevi olmasına karşın, özellikle Türkçe psikoloji alanyazınında, çatışma ve duyguların birlikte ele alındığı çalışma sayısı yok denecek kadar az olduğu için böyle bir derleme çalışması teşebbüsünün faydalı olacağı düşünülmektedir.

Bu çerçevede amacı çatışma olgusunu duygular bağlamında irdelemek olan bu çalışmada, çatışma ve duyguların ilişkisi üzerine bir derleme yapılması amaçlanmaktadır. Bu bağlamda öncelikle çatışmanın ne olduğu farklı perspektiflerden değerlendirilecek ve sosyal psikoloji alanyazınında nasıl ele alındığı kısaca incelenecektir. Ardından duyguların alanyazınıdaki ele alınışı özetlenecek, “Duygu nedir?”, “Duyguları oluşturan bileşenler nelerdir?”, “Duyguların çeşitleri nelerdir?” gibi sorulara cevap aranacaktır. Daha sonra duyguların çatışma sürecindeki etkileşimi görgül çalışmalar ile örneklenerek incelenecektir. Son olarak çatışma çözümünde duyguların ve duygu yönetiminin rolünü kısaca özetlemek hedeflenmiştir.

Çatışma Tanımları ve Çatışmanın Doğası

Sosyal bilimler alanyazınındaki hemen her geniş kapsamlı kavram gibi çatışmanın da üzerinde tam fikir birliği sağlanmış bir tanımı yoktur. Sosyal psikoloji şüphesiz çatışmayı gruplar arası süreçler bağlamında tanımlama eğilimi gösterir ancak her araştırmacı kendi perspektifinden çatışmanın ne olduğunun sınırlarını çizer ve o sınırlar dahilinde çatışmayı değerlendirir. Rahim (1992) çatışmayı “uyuşmazlık, anlaşmazlık ya da sosyal varlıklar (bireysel, grupsal, organizasyonel gibi) içindeki ya da arasındaki farklılıkların göstergesi olan interaktif bir süreç” olarak tanımlar. Bu tanım, bireyin kendisinin çatışma yaşayabileceği hem bir özne hem de bir nesne olabileceği gerçeğini dışlamaz. Ancak yine de sosyal psikoloji alanyazınında çatışma sıklıkla karşımıza kişiler ya da gruplar arası düzeyde çıkar. Thomas (1992) çatışmayı, taraflardan birinin diğeri için önemli bir durumu engellediğini ya da engellemeye teşebbüs ettiğini düşündüğünde başlayan bir süreç olarak tarif eder ve bu durumu diğer sosyal süreçlerin (karar verme gibi) dönüştüğü bir nokta, bir başlangıç olarak görür. Putnam ve Poole (1987) bireyler ya da gruplar arasında görülen çatışmanın kaynağını, kişiler arası etkileşime ve birey ya da grupların birbirleriyle koordineli davranmaları gerektiği için karşılıklı bir bağımlılık içerisinde olmalarına bağlar. Kriesberg ve Dayton'nun kitabı *Constructive Conflicts*'te (2012) daha güncel bir sosyal çatışma tanımı yapılır; “iki veya daha fazla kişinin ya da grubun birbirleriyle bağdaşmayan hedeflerinin varlığına dair inançlarını gösterdiklerinde ortaya çıkan mücadelelere çatışma denir”. Swanström ve Weissman (2005) çatışmanın dairesel bir yaşam döngüsü olduğunu iddia eder. Bu döngünün tekrar ettiğini ve şiddet düzeyinin artmasıyla birlikte mevcut durumun kriz ya da savaşa dönüştüğünü, ardından düşüşe geçmesinin ise görece barış olarak tariflememize neden olduğunu ifade eder. Çatışmanın farklı özellik ve tezahürlerinin altını çizen bütün bu tanımların varlığına dair bilgi sahibi olmak, araştırmacıların çatışma konusunu ele almışlarındaki çeşitliliği işaret etmesi bakımından önem teşkil etmektedir.

Çatışmanın tanımı perspektiflere göre değişse, her çatışmanın kendine özgü tarihi ve özgül nedenleri olsa da, ortaya çıkış sebepleri ve süreçleri bakımından bireysel düzlemden uluslararası düzleme dek çatışmalarda gözlemlenen bazı ortaklıklardan söz edilebilir. Bunlardan biri taraflar arasında algılanan adaletsizliktir. İster bireyler arası ister uluslar arası düzeyde olsun taraflar kendi bireysel çıkarlarını adil olan seçeneğin önüne koyabilir ya da taraflardan biri diğersinin kendi sınırlarını ihlal ettiği algısına sahip olabilir, bunun neticesinde de öfke ve suçluluk gibi duygular ortaya çıkabilir (Halevy, Kreps, Weiseş & Goldenberg, 2015). Çatışma alanyazınında sıklıkla çatışma nedenleri arasında gösterilen bir diğer öge de sınırlı kaynaklar için rekabet edildiği gerçeğidir. İster petrol kaynakları için savaşan ülkeler üzerine yapılmış çalışmalar olsun, ister iki birey arasında üçüncü bireyin partnerliği için ortaya çıkmış çatışma olsun, bu çatışmaların ortaya çıkmasında rol oynayan itici gücün benzerliğinden söz etmek mümkündür. Her iki durumda da taraflar limitli olarak algıladıkları kaynak için karşı karşıya gelir. Temel yükleme hatasının (fundamental attribution error), yapılan birçok çalışmada (Gifford &

Hine 1997, Hine & Gifford, 1996) çatışma sürecindeki etkisinin incelendiği görülmektedir. Bu çalışmalar çatışma içerisinde olan tarafların, diğer tarafın davranışlarını değerlendirirken, davranışın kaynağını durumsal faktörlerle açıklamak yerine daha özcü yaklaşarak karşı tarafın mizacına yorduklarını göstermiştir. Temel yüklenme hatasına eğilimli olduğu koşulda, negatif durumlar gözlemlendiğinde bunun sebebinin geçici koşullara ve dışsal faktörlere bağlamak yerine, kişinin ya da grubun kendisine bağlıyor olmak çatışmayı motive edebilir. Ortak anlayışın olmayışı, iletişim sorunları ve tarafların birbirinden beklentilerinin açık olmaması da çatışmanın ortaya çıkma sebebi olabileceği gibi sonucuna ve çatışmayı besleyen bir öğeye dönüşebilir. Çatışmayı inceleyen bilim insanlarının en sık değindikleri çatışmayı ortaya çıkartan etkenlerden ve çatışmanın sonuçlarından biri de sosyal inançlardır. Sosyal inançları Bar-Tal (2007) bir topluluğun özellikleri, yapısı ve süreçleri olarak tanımlar. Toplumsal normlar, iç grubun imajı, dış grupların imajları ile ilgili olan bu sosyal inançlar kuşkusuz çatışmanın ortaya çıkışından çözümüne kadar hemen her süreçte belirleyici rol oynamaktadır. Farklı yaklaşımlarla göre şekillenen tanımlarına rağmen çatışmanın doğası itibarıyla paylaştığı ortak özelliklerinden bahsedilebilmektedir. Bu denli yaygın olarak hayatın içerisinde yer alan çatışma kaçınılmaz mıdır, derhal kurtulması gereken bir sorun mu yoksa işlevsel bir araç mıdır?

Çatışma İyi midir, Kötü müdür?

Çatışma (conflict) kavramı sıklıkla, kaçınılması gereken bir karşı karşıya gelişini ima ettiğinden, çatışmanın bir an önce çözüme (resolution) kavuşturulması gerektiği düşünülmektedir. Bu sebeple çatışma tanımlarının çoğu, çatışmanın bireyler ve gruplar için olumsuzluğa yol açtığı görüşünü içerisinde barındırmaktadır (Jehn, 1997). Çatışma alanında çalışan bilim insanlarının hatırı sayılır bir kısmı bu görüşü desteklemektedir. De Dreu ve Weingart (2003) yaptıkları meta-analizde çatışmanın negatif duyguların oluşmasına yol açtığını, neticesinde grubun üyelerinin dikkatlerinin dağılmasına sebep olduğunu, kısacası grup performansı için yıkıcı sonuçlar doğurduğunu iddia etmiştir.

Öte yandan bir başka çatışma anlayışı da çatışmanın üretkenliğe ve doyuma hizmet ettiği için olumlu olarak değerlendirilebileceğini iddia etmektedir. Örneğin Tjosvold (1991) çatışma aracılığıyla problemlerin tespit edilebileceğini ve çözüm üretilerek daha adil bir ortamın yaratılabileceğini “pozitif çatışma” kavramıyla ortaya koymuştur. Pozitif çatışma kavramının altında yatan fikir, çalışanların çatışma sayesinde rahatsızlıklarını açığa vurabilecekleri ve kendilerini ifade edebilecekleridir. Bu şartlarda çalışanlar çatışma aracılığıyla sorunlarla başa çıkabilmekte ve böylece iş yerindeki verimlilik artırılabilir. Çatışma fenomeninin olumlu olduğu görüşünün bir diğer iddiası, gruptaki ayrışıklığın grubun verimliliğine olan katkısıdır. Bir diğer deyişle çatışma, organizasyonlarda sistemin işlemeyen yanlarını belirlemeye yarayabilmektedir. Çatışma, yöneticilere ve çalışanlara organizasyondaki ya da grup süreçlerindeki sorunları tespit etme şansı verirken, bu sorunların etkili bir biçimde yönetimi için de neler yapılabileceğini belirlemede yardımcı olduğu söylenebilir (Chaudhry & Asif, 2015). Baron’a göre (1991) bilişsel çatışma (cognitive conflict) sayesinde alınan kararların kalitesini iyileştirme şansı yakalanmış olmaktadır.

Son yıllarda yapılan çalışmalar çatışmanın fayda ve zararlarına odaklanmaktan çok, doğru yönetilmediği takdirde oluşturabilecekleri potansiyel zararın ve çatışma çözümünde üzerinde durulması gereken noktaların altını çizmektedir.

Duygu Alanyazınına Genel Bakış

Eski Yunan Edebiyatı’nın en ünlü ve eski eserlerinden Homer’in İlyada’sının açılış kelimesi μῆνις (menis) yani öfkedir. Liderlerin kitleleri yönlendirmede başvurdukları yöntemlerin başında her şeyden önce kalabalıkların duygularını manipüle etmek gelir. Duygular eyleme geçmemizi ya da geçmemizi sağlayan temel unsurlardandır. Sosyal hayatın her aşamasında yansımaları olan duygular, insan varlığının devamlılığı için işlevseldir ve evrimsel psikoloji perspektifinden duygular, türün devam edebilmesi bakımından kaçınılmazdır.

Duygu denince hemen herkes neyden bahsedildiğini anladığını düşünse de duygunun ne olduğunu tanımlamakta zorlanır. Bu tanımlama gücü sadece sokaktaki insan için değil alanyazında çalışan araştırmacılar için de geçerlidir. Kleinginna ve Kleinginna (1981) yaptıkları çalışmada 92 farklı duygu tanımı yapıldığını göstermişlerdir. Bununla birlikte duygu (emotion), his (feeling), duygulanım (affect), ifade (expression) gibi birbirlerinin yerine sıklıkla kullanılan kavram ve kelimeler de duygu kavramının

tanımının sınırlarını belirsizleştirmektedir. Tanımların çokluğu ve yakın kavramlarla ayrıştırılmasının zorluğu alanda yapılan çalışmalar için zenginlik olduğu kadar duygu ile ilişkili olması muhtemel her kavramla temas ettiği alanları tartışmaya açık hale getirir.

Cannon, Britton, Lewis ve Groeneveld (1927) duygunun göz bebeği büyüklüğünün değişmesi, kalp atışının hızlanması gibi yalnızca bedensel bir tepki olduğunu iddia ederken, psikoloji alanının gelişmesiyle duygu tanımı da değişmiştir. Schachter ve Singer (1962) duyguyu sadece fizyolojik uyarılma durumu olarak tanımlamakla kalmaz ve duyguyu bu uyarılma durumuna uygun biliş olarak tarifler. Günümüze yaklaştıkça duygu tanımı Cabanac'ın (2002) tanımı gibi "yüksek yoğunluklu ve şiddetli haz (ya da rahatsızlık) içerikli herhangi bir mental tecrübe"ye evrilir. Zaman içerisinde duygunun tanımındaki bu değişim aynı zamanda duygu alanındaki çalışmaların odağındaki değişim hakkında da fikir vermektedir. Bu çalışmanın sınırları bakımından alanyazındaki bütün duygu tanımları ve dolayısıyla kuramlarına göz atmanın mümkün olamayacağı aşikardır. Bu derleme kapsamında kapsayıcı ve güncel olması bakımından duygu tanımını "organizma için büyük önem taşıyan içsel ya da dışsal uyarıcının değerlendirilmesine tepki olarak ortaya çıkan, organizmanın birçok alt sisteminde birbirleriyle ilişkili, eşzamanlı değişiklikler oluşumu" olarak sınırlandıracağız.

Yukarıdaki farklı tanımlardan da anlaşılabilceği gibi merkeze hangi boyutun yerleştirildiğine bağlı olarak duygu olgusunun ele alınışı farklılık gösterir. Bir dönem "içsel bir his (inner feeling)" olarak görülen duygu, bir başka yaklaşım tarafından yargılara (judgement) denk görülmüştür (Frijda, 2004). Duygu, hissedenin öznel bir biçimde tecrübe ettiği bilişsel, fiziksel ve davranışsal tepkileri içeren komplike bir yapıdır (Ekman & Davidson, 1994). Günümüzde çağdaş psikologlar, duyguyu çok bileşenli bir süreç olarak değerlendirmektedirler. Bu bileşenler davranışsal, bilişsel ve fizyolojik olarak gruplandırılabilir.

Davranışsal (behavioral) bileşen, duygunun ifade edilmesidir. Yani kelimeler, yüz ifadeleri, ses tonu, jest, mimikler ve postür aracılığıyla duygular istemli veya istemsiz olarak açığa vurulur. Frijda (2004) duyguyu anlamak için duygunun eylemle olan ilişkisini merkeze koymanın gerekli olduğu fikrini destekler ve bireylerin çatışma durumunda nasıl davranacaklarını belirleyen itici gücün motivasyonun eyleme hazırlayıcı rolü olduğu savını önerir. Kültür, normlar ve bağlam ise bu sürecin akışını belirler.

Yukarıdaki tanımda bahsi geçen duyguların alt sistemlerinin başında gelen bileşenlerden bir diğeri de duygunun, bilişsel (cognitive) bileşenidir. Lazarrus (1991) birey çevre etkileşiminin altını çizerek duygunun bir uyarıcıyı değerlendirerek duruma adapte olmaya hizmet ettiğini savunmuştur. Söz gelimi, kendisiyle ilgili olmamasına rağmen kolektif bir eylem karşısında öfke duyan kişi için bu durumun kişinin değer ve normlarına saldırı olarak algılanması yeterlidir.

Son olarak, duygunun fizyolojik bileşeni ise duygunun insan bedeninde nasıl tecrübe edildiği ile ilgilidir. Duyguyu deneyimlediğinde, bedeninde ortaya çıkan değişimleri hemen herkes hatırlayabilir; kalabalık önünde konuşurken duyulan heyecanla birlikte ellerin terlemesi, öfke hissedildiğinde kalp atışlarının hızlanması gibi. Dantzer ve Kelley (1989) duyguların bilişsel bileşenini inkar etmemekle birlikte, duygunun motor ve fizyolojik etmenlerine değinmiş, bağıklıkla ilgili hastalıkların ortaya çıkmasında psikolojik özelliklerin ve hatta kişilik özelliklerinin rolü olabileceğinin altını çizmişlerdir. Aynı çalışmada kanser hastalarının sahip olduğu sosyal destek, apati, ruh hali gibi etmenler ile neoplastik (aşırı, kontrolsüz çoğalan) hücrelerin artışı arasında yakın bir ilişki bulunmuştur (Dantzer & Kelley, 1989). Kısacası duygu deneyimiyle insan bedeni arasında birbirinden bağımsız düşünülmesi mümkün olmayan sıkı bir bağ bulunmaktadır.

Bugün psikolojinin geldiği nokta itibarıyla duygu, düşünce, inanç ve bilişi birbirinden keskin bir biçimde ayırmanın mümkün olmadığını biliyoruz. Jervis (2006) bilişle duyguyu ayırmanın imkansız olduğunu duygudan tamamen arınmış saf rasyonellik muhteva eden bir insanın ya canavar olduğunu ya da böyle bir durumun mümkün olamayacağını altını çizmektedir. Lindner'a (2009) göre psikoloji alanındaki duygu araştırmaları her ne kadar son yıllara kadar hak ettiği ilgiyi görememiş olsa da, duyguları anlamak insanı anlamak için en az biliş ya da motivasyon kadar önemlidir. Duygular, aksiyona geçmek için bireyleri motive edebildiği gibi, bireylerin bazı eylemleri gerçekleştirmesine ket de vurabilir, dolayısıyla duygular davranışla pek çok açıdan oldukça yakından ilişkilidir. Bireyler ve gruplar arası iletişimde rol aldığı gibi iş yerinde de duyguların iş çıktıları üzerindeki etkisi alanyazında bir süredir araştırmacıların dikkatini çekmiştir (Bodtker & Jameson, 2001).

Duygu alanyazınındaki en temel eğilimlerden biri, duyumsanabilecek her türlü duyguyu pozitif veya negatif olarak ayrıştırmaktır. Aşk, sevgi, mutluluk gibi olumlu duygular çiftleşme, üreme ve yavru

bakımı gibi türün devamlılığına hizmet eden davranışlar için adaptif değer taşıırken, korku, nefret, aşağılama, suçluluk, iğrenme gibi olumsuz olarak adlandırılabilir duygular muhtemel tehlikelere karşı uyarma fonksiyonuyla bireyler riskli durumlarla karşılaştığında hayatta kalmalarına hizmet eder. Araştırmacılar tarafından ister olumlu isterse olumsuz duygular kategorisinde değerlendirilsin, duygular genel olarak insanın hayatta kalmaya devam etmesinde rol oynar.

Ortony ve Turner (1990) yaptıkları derleme çalışmasında “Duyguların temeli nedir?” sorusunu sormuş, bazı esas (ana) duyguların olduğunu savunmuş ve kuramcılarının bu birincil duyguların ne olduğu konusunda fikir birliği içerisinde olmasalar dahi bu duyguların varlığı konusunda hemfikir olduklarını ortaya koymuştur. Psikolojinin erken dönemlerinde Watson (1930) birincil duyguların korku, sevgi ve hiddetten ibaret olup doğuştan geldiğini iddia ederken, görece daha yakın dönemde Ekman, Friesen ve Ellsworth (1982) temel duyguları evrensel yüz ifadelerine bakarak tespit etmeye çalışmış ve yaptıkları çalışmalar neticesinde bu duyguların altı tane (öfke, iğrenme, korku, neşe, üzüntü ve şaşkınlık) olduğunu ileri sürmüşlerdir. Bütün bu önermeler özü itibarıyla duyguların evrimsel süreçte ortaya çıktıklarını varsaydığından birincil duyguların evrensel olarak deneyimlendikleri fikrini desteklemektedir.

Her ne kadar duygulardan bazıları bütün kültürlerde deneyimlense de, duyguların nasıl tecrübe edildiği ve nasıl gösterildiği kültüre, yaşanan topluma ve hatta fiziki koşullara göre değişir, dolayısıyla duyguların da çevreye uyum sağladığı unutulmamalıdır. Pennebaker, Rime ve Blankenship (1996) 26 ülkede kişilerin kendi beyan ettikleri duygusal ifadelerine bakmış ve hava sıcaklığının dahi anlamlı bir yordayıcı olabildiğini tespit etmişlerdir. Van Hemert, Poortinga ve Van de Vijver (2007) duygu kültür ilişkisini inceledikleri meta-analiz çalışmalarında endüstriyel bir toplumda yaşayanlarla tarım toplumunda yaşayanların duyguların ifadesi bakımından farklılaştığını ortaya koymuşlardır. Utanç, gurur, şehvet gibi sosyal duyguların beynin sadece insana mahsus ayna nöronları bulunan “insula” adı verilen belirli bir sistemde olduğu bulunmuştur (Baumeister, 1997). Fakat insulanın hangi düzeyde, hangi uyarıcılarla karşılaştığında aktifleşeceği ise sosyal, kültürel ve çevresel olarak belirlenmektedir. Kısacası bu çalışmalar duygunun varlığının her kültürde gözlemlendiğini ancak ortaya konuşunun ve anlamlandırılmasının çevre tarafından yapılandırıldığını ortaya koymaktadır.

Çatışma ve Çatışma Çözümünde Duygular

Çatışma ister ev içerisinde, ister iş yerinde, isterse gruplar arasında ortaya çıksın duygular, çatışmanın hem meydana gelmesinde, hem süreç boyunca hem de çatışmanın çözülmesinde merkezi bir rol oynamaktadır. Duygular çatışmayı, çatışma da duyguları doğurmaktadır. Dahası, çatışma koşulları altında eğer bireyler kimliklerinin tehdit edildiğini hissedersen duygular daha etkili hale gelmektedir. Duygulardan bağımsız bir çatışma tanımı eksik bir çatışma tanımıdır zira duygunun olmadığı yerde çatışma da görülmez demek yanlış olmaz. Öfke, engellenme, suçluluk, utanç, sempati, saygı ve korku çatışmayla ilişkili duygulardan sadece bazılarıdır (Bell & Song, 2005).

Aynı zamanda duygular çatışma çözümü sürecine de eşlik etmektedir ve bu süreci etkileme potansiyeline de sahiptir. Çatışma çözümü çatışmanın uzlaşmayla sona ermesi anlamına gelir, ancak bu uzlaşma tarafların uzlaşma isteğine bağlıdır. Her ne kadar insanlar prensipte barış yanlısı olduklarını ifade etseler ve uzlaşma için karşılıklı tavizin kaçınılmaz olduğunu bilseler de, bu bilgi gerçek hayatta eyleme dönüşmeyebilir.

Duygular çatışma çözümü için engelleyici ya da destekleyici olabilmektedir (Halperin & Tagar, 2017). Çatışma çözümündeki engelleyici rol oynayan duyguların başında nefret duygusu gelmektedir. Özellikle uzun süren, tarihsel bir geçmişe dayanan çatışmalarda diğer gruba duyulan uzun süreli öfke nefrete dönüşmektedir. Lindner (2014) bu tür duyguların altında, dış grubun, ait hissettiğimiz gruba kasti olarak saygısızlık yaptığını düşünmemizin yattığı fikrini öne sürer ve ekler; “Ne kadar incitilmiş hissedersen o kadar öfkeleniriz”. Örneğin, Halperin (2011) İsrail – Filistin çatışması üzerine yaptığı çalışmada duyguların barış sürecinde nasıl bir rol oynadığını incelemiş, İsraili Yahudiler’in sahip olduğu korku, öfke, nefret gibi duyguların barış sürecinde uzlaşmayı engelleyip çatışma çözümü ile sonuçlanması hedeflenen müzakere sürecine bireylerin desteğini azalttığını göstermiştir.

Bununla birlikte Gruplararası Duygu Teorisi (Intergroup Emotions Theory) ayrımcılık ve benzeri gruplar arası davranışları duyguların öncüllerini ve gruplar arası ilişkiler bakımından duyguların sonuçlarını kuramlaştırmayı amaçlamaktadır (Mackie, Devos & Smith, 2000). Diğer bir deyişle bu kurama göre bireyler bir grupla kimliklendikleri ve kimliklendikleri bu grup benliklerinin bir parçası

haline geldiği zaman gruplar arası duyguları deneyimlerler (Smith, Seger & Mackie, 2007). Dolayısıyla gruptaki bireylerde grupta kimliklenme düzeyi arttıkça grup temelli duygular (korku, öfke gibi) geniş kitlelerde kolektif bir biçimde gözlemlenebilir. Olumsuz duygunun çatışmayı, çatışmanın olumsuz duyguları beslediği bir sarmalda örneğin öfke özellikle grupta başkaları tarafından da tecrübe edildiğinde daha rekabetçi tepkileri körükler (Van Kleef, 2009). Yine benzer bir şekilde Allred, Mallozzi, Matsui ve Raia (1997) yaptıkları deneysel çalışmada yüksek düzeyde öfke ve düşük düzeyde sevecen duygular deneyimleyen arabulucuların gelecekte daha az işbirliği yapma ve daha az ortak hedef gerçekleştirme eğilimine sahip olduklarını göstermişlerdir.

Araştırmacılar duyguların sadece gruplar arası çatışmalarda etkisine bakmamışlar aynı zamanda evlilik ve aile içi çatışmaları da duygular çerçevesinde incelemişlerdir. Örneğin Prager (1991) olumsuz duygu göstermenin romantik partnerler arasındaki çatışma çözümünü olumsuz etkilediğini göstermiştir. İnsan da diğer hayvanlar gibi primer korkularının olmasının yanında geçirdiği sosyokültürel gelişimlerle birlikte korkuyla ilişkili gözlem yapabilmek ve sözlü iletişim kurma becerisi edinmiştir. Bu da insanın daha az risk almaya çalışmasına yol açmıştır (Olsson, Nearing & Phelps 2007). Fakat çatışmanın çözümünde korku uyandırmak, taraflara avantaj sağlamaktan ziyade yapıcı bir çözüm yolunu imkansızlaştırabilmektedir.

Her ne kadar negatif olarak adlandırılabilir duygular çatışma çözümünün ve müzakerenin önünde engel teşkil edip yıkıcı bir etki gösterse de güven, yakınlık, umut, empati, sıcaklık gibi pozitif duygular da müzakereyi ve çatışma çözümünü destekleyici bir rol üstlenebilmektedir. Rosler, Cohen-Chen ve Halperin (2015) yaptıkları güncel bir çalışmada, çözümlenemeyen bir çatışma (intractable conflict) örneği olarak İsrail - Filistin örneğini incelemiştir. Çatışmaya yönelik tutumlarda hem empatinin hem de umut duygularının, çatışmanın yükseldiği ve düştüğü farklı dönemlerde yordayıcı oldukları bulunmuştur (Rosler vd, 2015).

Bu görüş çatışmanın döngüsel bir süreç olduğunu düşünen kamp ile paralel bir bakış açısı taşır. Zira çatışma tekrar eden bir döngüye bu döngünün ilk aşamaları çatışmayı önlemek için uygun bir zamandır. Çatışmanın zirve yapısından sonraki aşama çatışma çözümü stratejilerinin uygulanması için daha uygun bir aşama olarak görülmüştür (Swanström & Weissman, 2005). Bu bağlamda da çatışmanın doğru aşamasında destekleyici duyguların teşvik edilip çatışma çözümüne ket vurması muhtemel duyguların doğru aşamada önüne geçilmeye çalışılması müzakere ve çatışma çözümü süreçlerini besleyebilir.

Yapılan çalışmalar çatışmanın şiddetini azaltmak ya da tamamen ortadan kaldırmak için olumlu duyguları meydana çıkaran çok basit yöntemlerin kullanılabilirliğini ortaya koymuştur. Baron ve meslektaşlarının (1990) yaptıkları çalışmada, mizah, hediye ya da övgü gibi son derece basit yöntemlerin olumlu duyguların ortaya çıkmasında etkili olduğunu bulmuşlardır. Bu gibi durumlarda bireylerin, olumlu duyguların etkisiyle gelecekteki çatışmaları çözme niyetlerinin daha fazla olduğu ve çatışmada rekabete daha az rağbet edildiği belirtilmiştir (Baron, Fortin, Frei, Hauver, & Shack 1990). Pozitif duyguların birçok bilişsel ve davranışsal süreci etkilediği gibi çatışma çözüm süreçlerini etkilediği görülmektedir. Olumlu duyguların beyindeki dopamin seviyesini artırarak yaratıcı problem çözme becerilerindeki performansın da buna paralel arttığı yapılan çalışmalarla gösterilmiştir (Ashby, Isen & Turken, 1999). Bu bağlamda Chang (2017) üniversite öğrencileri ile yaptığı güncel çalışmada, duyguların sosyal problemlerin çözümü ile ilişkisini incelemiş ve olumlu duyguların arttıkça olumlu problem yöneliminin arttığını göstermiştir. Aynı çalışmada, olumlu duyguların rasyonel problem çözmeyi de yordadığı gözlenmiştir (Chang, 2017).

Ayrıca çözümlenemez çatışmalar için çözüm desteği nasıl sağlanabilir sorusunun yanıtını arayan araştırmacılar çatışma çözüm sürecinde umut duygusunun ikna edici mesajların aktarımı için bir araç olarak kullanılabilirliğini öne sürmüşlerdir (Cohen-Chen, Crisp & Halperin, 2017). Yine bu doğrultuda Carnevale ve Isen (1986) çalışmalarında yüz yüze müzakerelerde olumlu duyguların işbirliğini artırıp yapıcı pazarlığa olanak sağladığını ve kavgacı taktiklerin azaldığını ortaya çıkarmışlardır. Aynı doğrultuda Baron ve diğerleri (1990) yaptıkları çalışmada çatışmanın organizasyonda çözümlenebilmesi üzerinde olumlu ruh halinin etkisini incelemişler ve ruh hallerinin organizasyondaki birçok süreçte etkili olmasına paralel olarak, sosyal sebeplerle ortaya çıkan pozitif ruh hallerinin organizasyonel çatışma yönetimi stratejilerini destekleme eğiliminde olduğunu göstermiştir.

Tüm bunların yanında, yapılan çalışmaların sonuçları çatışma çözümü süreçlerinde duyguların ifade edilmesinin ve düzenlenmesinin de önemli olduğunu göstermiştir. Her iki duygu grubunu (pozitif ve negatif) ifade edebilen ve bu duyguları düzenleyebilen tarafların müzakerenin seyrinde ve sonuçlarında

daha etkili oldukları bulunmuştur (Curşeu, Boroş & Oerlemans, 2012). Bununla birlikte olumlu duygulara karşı bir yanlılık olduğu söylenebilir. Kopelman, Rosette ve Thompson (2006) yaptıkları deneylerde müzakerecilerin negatif ya da nötral duygular yerine olumlu duygular gösterdiklerinde daha fazla başarı elde ettiklerini ortaya koymuşlardır. Halperin ve Tagar (2017) duyguların gruplar arası çatışmalarla, çatışma yönetimi ve çözümüyle ilgili kamu desteğini güçlendirici etkisi olduğunu ortaya koymuştur. Duyguların yol açtığı bu etki, kendini sadece grup düzeyinde değil aynı zamanda birey düzeyinde de göstererek çatışma çözümünün en önemli adımlarından biri olan “temas” için de itici bir güç olabilir (Halperin & Tagar, 2017).

Çatışma çözümü ve müzakere süreçlerinde sadece hangi duyguya sahip olunduğu ya da duygunun valansı önemli değildir, duyguların nasıl düzenlendiği de bu süreçlerde etkilidir. Gross (1998) duygu düzenlemeyi; hangi duyguları, ne zaman, nasıl tecrübe edeceğimizi ve bu duyguları nasıl ifade edeceğimizi yöneten süreçler olarak tanımlar. Diğer bir deyişle duygu düzenleme, duygunun nasıl tecrübe edileceğinin idare edilmesidir. Matsumo, Yoo ve LeRoux (2009) kültürel farklardan doğabilecek çatışmalarla başa çıkarken bazı psikolojik becerilere sahip olmanın gerektiğini ileri sürmüşler ve bu becerilere “adaptasyon ve uyumun psikolojik motoru” ismini vermişlerdir. Ayrıca bu “motoru” formülize ederken kişisel gelişimin muhtevasını Duygu Düzenleme (Emotion Regulation), Eleştirel Düşünme (Critical Thinking), Açıklık (Openness) ve Esneklik (Flexibility) olarak tanımlamışlardır. Kısacası tarafların duygularını düzenleme yetileri çatışma ve çatışma çözümü süreçlerinde oldukça hayati bir rol oynamaktadır.

Sonuç olarak alanyazın duygu ve çatışma ilişkisini değerlendirirken ikiye ayrılmaktadır. Alanyazının büyük bir kısmı duyguların tecrübe edilmesine odaklanırken, son yıllarda yapılan birçok çalışma duyguların ifade edilmesinin çatışma üzerinde gösterdiği etkinin altını çizmeyi amaç edinmiştir. Örneğin Solak, Reifen Tagar, Cohen – Cohen, Saguy ve Halperin (2017) İsrail-Filistin çatışmasında ve Siyahi ile Beyaz Amerikalılar arasındaki çatışmada, İsraili Yahudilere ve Amerikalı Beyazlara dış gruplarının duygu ifadeleri ile ilgili bilgi verilmiş ve bunun neticesinde dış grubun hayal kırıklığı bilgisi verilenlerin diğerlerine kıyasla daha fazla kolektif suçluluk duygusuna sahip oldukları ve kolektif eylemleri daha fazla destekleme eğilimi gösterdiklerini bulgulamışlardır.

SONUÇ

Çatışma birbirinden çok ayrık gibi görünen disiplinlerin konusu olagelse de araştırmaların sayıca büyük bir kısmı çatışma örneklerine, çatışma sebeplerine, çatışma çeşitlerine, aşamalarına ve çatışma yönetimine odaklanmıştır. Farklı çatışma kavramlaştırmaları alanyazında yapılan çalışmalarda çeşitliliğe neden olmaktadır. Bir diğer taraftan duygu alanyazını incelendiğinde ise çok geniş bir yelpazedeki araştırma konuları arasında çatışmaya çok sık rastlanılmamaktadır. Özellikle Türkiye’de çatışma ve duyguların kesiştiği akademik çalışma sayısı ne yazık ki çok sınırlıdır. Ancak çatışma çalışmalarında duygunun varlığını gözden kaçırmak çatışma süreçlerini tam anlamıyla kavramanın önünde engel teşkil etmektedir (Jones, 2000)

Bu derlemede, çeşitli tanımları ve yaklaşımları çerçevesinde çatışma kavramının kısaca irdelenmesinin ardından, duygu alanyazınına ana hatlarıyla bir giriş yapılmaya çalışılmıştır. Çalışmanın asıl hedef zemini olan duygularla çatışmanın ilişkisinin açıklanması amaçlanmıştır. Buna ilave olarak, çatışma çözüm ve müzakere süreçlerinde olumlu ve olumsuz çeşitli duyguların muhtemel etkilerine kısaca değinilmiştir.

Çatışma ve duygu alanyazını beklenebileceği gibi ayrı ayrı olarak oldukça zengin ve uzun geçmişi olan alanlardır. Hem çatışma alanında çalışan araştırmacıların duyguların çatışma süreçlerinde oynadığı rollere daha fazla eğilmesi hem de duygu alanı uzmanlarının çatışmayla ilgili oluşumlara kayıtsız kalmaması bu iki ayrık gibi görünen ama ortaklığından fayda sağlanabilecek alanda verimli araştırmalar yapılmasına olanak sağlayacaktır. Gelecekteki çalışmaların, duyguları sadece bir arabulucu değişken olarak görmekten çok çatışmanın genel çerçevesini çizen bir olgu olarak ele almasının fayda sağlayacağı düşünülmektedir (Nair, 2008).

Çatışma her ne kadar genellikle olumsuz olarak değerlendirilse de yapılan görgül çalışmalarla çatışmaların bireyler, gruplar, organizasyonlar ve son olarak toplumlar için faydalı ve yapıcı olabileceğini görmekteyiz. Chaudhry ve Asif (2015) yaptıkları çalışmada, organizasyonda ortaya çıkan her çatışmanın yıkıcı etkileri olmak zorunda olmadığını, duyguların anlaşılması ve çözüm

potansiyelinin farkındalığı sayesinde üretkenlikteki muhtemel düşüşün önüne geçilebilirliğini göstermiştir.

Göçler, savaşlar ve post modern dinamiklerle çatışmanın arttığı bir çağda çatışmayı daha iyi anlamak ve muhtemel çözüm yolları üretebilmek için, bireyleirn çatışma süreçlerinde deneyimledikleri duyguları anlamının önemli olduğu görülmektedir. İşte bu yüzden bu çalışmanın hem alandaki bilim insanlarına, hem yöneticilere, hem de sahadaki müdahale programı hazırlayıcı ve uygulayıcılarına fikir verebilmesi hedeflenmiştir. Gelecekte çatışma alanında yapılacak çalışmalar ve müdahale programları duyguları sadece bir yan ürün, görmezden gelinbilir bir çıktı olarak ele almaktan ziyade, duyguların hem çatışmanın ortaya çıkma sebebi hem de çözümün parçası olabileceğini göz önünde bulundurmalıdır. Çünkü çatışma temel olarak duygusal olarak ortaya çıkar ve duygular tarafından yönetilir (Bodtker & Jameson, 2001). Lindner'in (2014) da ifade ettiği gibi "çatışma ve duygular hem problemin aslı hem de çözümüdür".

Bu çalışma ile Türkiye'de ve dünyada yapılacak çalışmalara bir zemin oluşturması amaçlanmaktadır. Çatışma, müzakere ve çözüm süreçlerinde, duygu ve duygu düzenlemesini daha iyi anlamak sadece bilimsel ilerlemeye değil sosyal barışa da hizmet etmesi bakımından yarar sağlayacaktır.

KAYNAKLAR

Allred K. G., Mallozzi JS, Matsui F, Raia CP. (1997). The influence of anger and compassion on negotiation performance. *Organizational Behaviour and Human Decision Process*. 70(3), 175–87. <https://doi.org/10.1006/obhd.1997.2705>

Ashby, F. G., Isen, A. M., & Turken, A. U. (1999). A neuropsychological theory of positive affect and its influence on cognition. *Psychological Review*, 106, 529 –550. DOI: 10.1037/0033-295X.106.3.529

Baron, R. A. (1991). Positive effects of conflict: A cognitive perspective. *Employees Responsibilities and Rights Journal*, 4, 25 -36

Baron, R. A., Fortin, S. P., Frei, R. L., Hauver, L. A. & Shack, M. L (1990). Reducing organizational conflict: the role of socially-induced positive affect. *International Journal of Conflict Management*. 1 (2), 133-152. DOI: 10.1108/eb022677

Bar-Tal, D. (2007). Sociopsychological Foundations of Intractable Conflicts. *American Behavioral Scientist*, 50, 1430-1453. <https://doi.org/10.1177/0002764207302462>

Baumeister, R. F. (1997). *Evil: Inside human cruelty and violence*. New York: W.H. Freeman.

Bell, C., & Song, F. (2005). Emotions in the conflict process: An application of the cognitive appraisal model of emotions to conflict management. *International Journal of Conflict Management*, 16(1): 30-54. DOI: 10.1108/eb022922

Bodtker, A.M. & Jameson, J.K. (2001). Emotion in Conflict Formation and its Transformation: Application to Organizational Conflict Management, *International Journal of Conflict Management*, 12(3), 259-275

Cabanac M. (2002). What is emotion? *Behavioural Processes*. 60, 69–84. [http://dx.doi.org/10.1016/S0376-6357\(02\)00078-5](http://dx.doi.org/10.1016/S0376-6357(02)00078-5)

Carnevale, P. J. D. & Isen, A. M. (1986). The influence of positive affect and visual access on the discovery of integrative solutions in bilateral negotiation. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 37, 1-13

Cannon, W. B., Britton, S. W., Lewis, J. T.,& Groeneveld, A. (1927). Studies on the conditions of activity in endocrine glands. *American Journal of Physiology-Legacy Content*, 79(2), 433–465. doi:10.1152/ajplegacy.1927.79.2.433

- Chaudhry, A. M. & Asif, R. (2015). Organizational Conflict and Conflict Management: a synthesis of literature. *Journal of Business and Management Research*, 9, 238-244.
- Cohen-Chen, S., Crisp, R. J. & Halperin, E. (2017). Hope comes in many forms: Outgroup expressions of hope override low support and promote reconciliation in conflicts. *Social Psychological and Personality Science*, 8, 153–161.
- Curşeu, P. L., Boros, S. & Oerlemans, L. A. G. (2012). Task and relationship conflict in short-term and long-term groups: The critical role of emotion regulation. *International Journal of Conflict Management*, 23, 97–107. <https://doi.org/10.1108/10444061211199331>
- Dantzer, R. & Kelley, K. W. (1989) Stress and immunity: an integrated view of relationships between the brain and the immune system. *Life Science*, 44, 1995–2008
- De Dreu, C.K.W. & Weingart, L.R. (2003). Task versus relationship conflict, team performance, and team member satisfaction: a meta-analysis. *Journal of Applied Psychology*, 88(4), 741-749.
- Ekman, P. (1994). All Emotions Are Basic, P. Ekman, P. & R. Davidson (Ed.) içinde, *The Nature of Emotion: Fundamental Questions* (s. 15-19). New York: Oxford University Press.
- Ekman, P., Friesen, W. V. & Ellsworth, P. (1982). What emotion categories or dimensions can observers judge from facial behavior, P. Ekman (Ed.) içinde, *Emotion in the human face* (s. 39-55). New York: Cambridge University Press.
- Frijda, N. H. (2004). Emotion and action. A. S. R. Manstead, N. Frijda, & A. Fischer (Ed.) içinde, *Feelings and emotions: The Amsterdam symposium* (s. 158–173). Cambridge, England: Cambridge University Press
- Gifford, R. & Hine, D. W. (1997). Toward cooperation in commons dilemmas. *Canadian Journal of Behavioural Science / Revue canadienne des sciences du comportement*, 29(3), 167-179.
- Gross, J. J. (1998). The emerging field of emotion regulation: An integrative review. *Review of General Psychology*, 2, 271–299
- Halevy, N., Kreps, T. A., Weisel, O. & Goldenberg, A. (2015). Morality in intergroup conflict. *Current Opinion in Psychology*, 6, 10-14.
- Halperin, E. (2011). Emotional barriers to peace: Emotions and public opinion of Jewish Israelis about the peace process in the Middle East. *Peace and Conflict: Journal of Peace Psychology*, 17(1), 22–45.
- Halperin, E. & Reifen-Tagar, M. (2017). Emotions in conflicts: Understanding emotional processes sheds light on the nature and potential resolution of intractable conflicts. *Current Opinion in Psychology*, 17, 94-94. <https://doi.org/10.1016/j.copsyc.2017.06.017>
- Hine, D.W. & Gifford, R. (1996a). Attributions about self and others in commons dilemmas. *European Journal of Social Psychology*, 26, 429-445
- Jameson, J. K., Bodtker, A. M., Porch, D. M., & Jordan, W. J. (2009). Exploring the role of emotion in conflict transformation. *Conflict Resolution Quarterly*, 27(2), 167–192. <https://doi.org/10.1002/crq.254>
- Jervis, R. (2006) Understanding Beliefs. *Political Psychology*, 27 (5), 641–805.
- Jones, T. S. (2000). Emotional communication in conflict: Essence and impact. W. Eadie & P. Nelson (Eds.) içinde, *The language of conflict and resolution* (s. 81-104). Thousand Oaks, CA: Sage

- Kleinginna, P.R. & Kleinginna, A. M. (1981). A categorized list of emotion definitions, with suggestions for a consensual definition, *Motivation and Emotion*, 5, 345-379. <http://dx.doi.org/10.1007/BF00992553>
- Kopelman, S., Rosette, A.S., & Thompson, L. (2006). The three faces of Eve: Strategic displays of positive, negative, and neutral emotions in negotiations. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 99(1), 81- 101. <https://doi.org/10.1016/j.obhdp.2005.08.003>
- Kriesberg, L. & Dayton, B.W. (2012). *Constructive Conflicts* (4th ed.). Lanham, MD: Rowman & Littlefield.
- Lazarus, R. S. (1991). Progress on a cognitive-motivational-relational theory of emotion. *American Psychologist*, 46, 819-834. DOI: 10.1037/0003-066X.46.8.819
- Lindner, E. G. (2009). *Emotion and Conflict: How Human Rights Can Dignify Emotion and Help Us Wage Good Conflict*. Westport, CT: Praeger
- Lindner, E. G. (2014). Emotion and Conflict: Why It Is Important to Understand How Emotions Affect Conflict and How Conflict Affects Emotions. M. Deutsch, P. T. Coleman & E. C. Marcus(Ed.) içinde, *The Handbook of Conflict Resolution: Theory and Practice. Third edition*, San Francisco, CA: Jossey-Bass.
- Mackie, D. M., Devos, T., & Smith, E. R. (2000). Intergroup emotions: Explaining offensive action tendencies in an intergroup context. *Journal of Personality and Social Psychology*, 79, 602–616. doi:10.1037/0022-3514.79.4.602
- Matsumo, D. & Yoo, S.H. & LeRoux, J.A. (2009). Emotion and intercultural adjustment. *Intercultural communication*, 7, 77-98.
- Nair, N. (2008). Towards understanding the role of emotions in conflict: a review and future directions. *International Journal of Conflict Management*, 19, 4, 359-81.
- Olsson, A., Nearing, K. I. & Phelps, E. A. (2007). Learning fears by observing others: the neural systems of social fear transmission. *Social Cognitive and Affective Neuroscience Advance Access*, 2, 3-11
- Ortony, A. & Turner, T. J. (1990). What's basic about basic emotions? *Psychological Review*, 97, 315–331
- Pennebaker, J. W., Rime', B., & Blankenship, V. E. (1996). Stereotypes of emotional expressiveness of Northerners and Southerners: A cross-cultural test of Montesquieu's hypotheses. *Journal of Personality and Social Psychology*, 70, 372-380.
- Prager, K. J. (1991). Intimacy status and couple conflict resolution. *Journal of Social and Personal Relationships*, 8, 505-526.
- Putnam, L. L., & Poole, M. S. (1987). Conflict and negotiation. F. M. Jablin, L. L. Putnam, K. H. Roberts, & L. W. Porter (Ed) içinde. *Handbook of organizational communication* (s.549-599). Newbury Park, CA: Sage.
- Rahim, A.M. (1992). *Managing conflict in organizations*, (2nd. Ed.). Westport, CT: Praeger Publishers
- Rosler, N., Cohen-Chen, S., & Halperin, E. (2017). The distinctive effects of empathy and hope in intractable conflicts. *Journal of Conflict Resolution*, 6, 114-139.

- Schachter, S., & Singer, J. (1962). Cognitive, social, and physiological determinants of emotional state. *Psychological Review*, *69*(5), 379-399.
- Smith, E. R., Seger, C. R. & Mackie, D. M. (2007). Can emotions be truly group level? Evidence for four conceptual criteria. *Journal of Personality and Social Psychology*, *93*, 431–446. doi:10.1037/0022-3514.93.3.431
- Solak, N., Reifen Tagar, M., Cohen-Chen, S., Saguy, T., & Halperin, E. (2016). Disappointment expression evokes collective guilt and collective action in intergroup conflict: the moderating role of legitimacy perceptions. *Cognition and Emotion*, *31*(6), 1112–1126.
- Swanström, N. & Weissmann, M. (2005). Conflict, conflict prevention and conflict management and beyond: a conceptual exploration. *Central Asia-Caucasus Institute & Silk Road Studies Program*
- Thomas, K. W. (1992). Conflict and Conflict Management: Reflections and Update. *Journal of Organizational Behavior*, *13*, 265-274.
- Tjosvold, D. (1991). Rights and responsibilities of dissent: Cooperative conflict. *Employee Responsibilities and Rights Journal*, *4*(1), 13-23.
- Van Hemert, D. A., Poortinga, Y. H., & Van de Vijver, F. J. R. (2007). Emotion and culture. A meta-analysis. *Cognition and Emotion*, *21*, 913-943.
- Van Kleef, G. A. (2009). How emotions regulate social life. *Current Directions in Psychological Science*, *18*, 184-188.
- Watson, J. B. (1930). *Behaviorism*. Chicago: University of Chicago Press

Ahlaki Öfke Ölçeğinin Türkçeye Uyarlanması

Melis ÇELİK OK¹

ÖZET

Bu çalışmanın amacı Ahlaki Öfke Ölçeğini Türkçeye uyarlamaktır. Çalışma 251 üniversite öğrencisinin katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Çalışmada kullanılan veri toplama araçları; Ahlaki Öfke Ölçeği (AÖÖ), Sosyal Baskınlık Yönelimi Ölçeği (SBYÖ) ve Sağ Kanat Yetkçiliği Ölçeği (SKYÖ)'dir. Açımlayıcı faktör analizi, Ahlaki Öfke Ölçeği için iki faktörlü bir yapı önermiş; bu faktörler maddelerin içerikleri göz önünde bulundurularak, Duygusal Boyut (DB) ve Bilişsel Boyut (BB) olarak adlandırılmıştır. Doğrulayıcı faktör analizi ise ölçeğin iki faktörlü yapısını doğrulamıştır. Gerçekleştirilen geçerlilik güvenilirlik analizleri toplu olarak değerlendirildiğinde, Ahlaki Öfke Ölçeğinin ülkemizdeki çalışmalarda kullanılabilen psikometrik özelliklere sahip olduğu görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: ahlaki öfke, ahlaki öfke ölçeği, adaletsizlik, eşitsizlik, olumlu sosyal eylem.

Adaptation Of Moral Outrage Scale Into Turkish

ABSTRACT

The purpose of this study is to adapt Moral Outrage Scale into Turkish. The sample of the study consisted of 251 university students. For data collection, Moral Outrage Scale, Social Dominance Orientation Scale and Right-wing Authoritarianism Scale were used. Exploratory factor analyses suggested a two-factored structure. Considering scale items' contents, these factors are called as Emotional Dimension and Cognitive Dimension. Confirmatory factor analysis confirmed the two-factored structure of the scale. Results of validity and reliability analysis altogether indicate that Moral Outrage Scale has sufficient psychometric properties to be used in research in our country.

Keywords: moral outrage, moral outrage scale, injustice, inequality, prosocial behavior.

GİRİŞ

Öfke, genel olarak, kişinin hedefine yönelik bir tıkanma ya da hayal kırıklığına verdiği tepki olarak tanımlanmakta ve ahlaki olmayan bir duygu olarak ele alınmaktadır (bkz., Rozin, Lowery, Imada ve Haidt, 1999). Bu bakış açısı, öfkeyi disiplinsiz, kaba saba, intikama susamış, açgözlü bir benliğin ilkesiz bir kölesi olarak görmektedir (bkz., Flanagan, 2018). Ancak öfkenin ilkel bir duygu olarak ele alınmasının yanı sıra, ahlaki bir duygu olarak daha geniş bir kapsamda da değerlendirildiği görülmektedir (Flanagan, 2018; Rozin ve ark., 1999). Buna göre, kişi ahlaki bir standart veya ilke ihlal edildiği zaman ahlaki öfke hissetmektedir. Daha ayrıntılı bir tanımla, ahlaki öfke kişinin kendisinden daha şansız olanların dezavantajları nedeniyle hissettiği ve genellikle hakkaniyet ve adalet gibi ahlaki bir standardın ihlal edilmesiyle ortaya çıkan bir duygu olarak tanımlanmaktadır (Hoffman, 2000; Montada ve Schneider, 1989). Buradan hareketle, bu çalışmanın amacı Montada ve Schneider (1989) tarafından geliştirilen Ahlaki Öfke Ölçeğini Türkçeye kazandırmaktır. Bu doğrultuda öncelikle ahlaki öfke ile ilişkili alanyazın bulgularına yer verilecektir.

¹ Dr. Psk., melis.celik@gmail.com

Montada (1992), siyasi hareketlerin, isyanların ve devrimlerin çoğunun ahlaki öfke ile motive edildiğini belirtmektedir. Totaliter sistemlerde, ahlaki öfkenin insanları direniş hareketlerine katılmaya ve intikam almaya güdülediğini ifade etmektedir. Bunun yanında, Montada ve Schneider'a (1989) göre ahlaki öfke, adaletsizliğin değerlendirilmesine ve algılanan adaletsizliğin varlığından ya da adaletin yeniden kurulmasından sorumlu tutulanlara karşı bir suçlamada bulunmasına neden olur. Ahlaki sorumluluk açısından düşünüldüğünde ise; ahlaki öfke, sorumluluğu üçüncü bir tarafa, hatalı davranıştan veya bir görevi (muhtaç bir kişiyi desteklemek gibi) ihmal etmekten sorumlu olan bir temsilci ya da kuruma yükleme anlamını taşır. Bununla birlikte, ahlaki öfke dezavantajları azaltmaya yönelik siyasi eylemlerde bizzat yer alma ile siyasi sorumluluğu olanları ve dezavantajlı kişilere yardım edebilecek kaynakları gösteren bir sorumluluk duygusu taşıma ile ilişkilendirilebilir.

Bu fikirlerden hareketle, Montada ve Schneider (1989), eğitim, zenginlik ya da sosyal güvenlik açısından ayrıcalıklı statüye sahip kişilerin, dezavantajlı grupların sorunları ve ihtiyaçlarıyla yüzleştirildiklerinde verdikleri duygusal tepkileri araştırmıştır. Çalışmalarında işsizler, gelişmekte olan ülkelerdeki yoksullar ve Batı Almanya'daki yabancı işçiler olmak üzere üç dezavantajlı gruba yönelik duygusal tepkileri ölçmüşlerdir. Söz konusu dezavantajlı gruplara yönelik sempati, kişinin görece kendisinin sahip olduğu avantajlar yüzünden hissettiği varoluşsal suçluluk, daha şanssız grupların adaletsiz olan dezavantajlı durumları için hissedilen ahlaki öfke, kişinin kendi avantajlı durumundan duyduğu memnuniyet, geleceğe ilişkin umutsuzluk, kendi avantajını kaybetme korkusu ve dezavantajlılara karşı duyulan kızgınlık duygularını incelemiştir. Araştırma bulguları en çok hissedilen duygunun kişinin kendi avantajlı durumundan duyduğu memnuniyet olduğunu göstermektedir. Memnuniyeti sırasıyla sempati, ahlaki öfke, umutsuzluk, suçluluk, korku ve kızgınlık duyguları izlemektedir. Ayrıca dezavantajlı gruplara yardım etmeyle ilişkili olumlu sosyal eylemler sergileme yönündeki taahhüdü en güçlü yordayan duygunun ahlaki öfke olduğu, onu varoluşsal suçluluğun izlediği bulunmuştur. Diğer bir deyişle, yazarların öngördüğü gibi, ahlaki öfke ve varoluşsal suçluluk arttıkça, dezavantajlı gruplara yardım etme yönündeki isteklilik de artmaktadır. Bu sonuçlar olumlu sosyal eylemlerde bulunmaya yönelik motivasyon açısından ahlaki öfkenin önemli bir değişken olduğunu ortaya koymaktadır.

Montada ve Schneider (1989) tarafından ortaya koyulan bulgular, adaletsiz bir duruma verilen duygusal bir tepki olan ahlaki öfkenin, sistemi meşrulaştırma ile ilişkili olduğunu düşündürmektedir. Sistemi Meşrulaştırma Kuramının amaçlarından biri, var olan toplumsal, ekonomik ve siyasi düzenlemelerin iyi, adil, yasal ve istenir olduğunu benimsemenin psikolojik faydalarını açıklayabilmektir (Jost, 2011). Örneğin Jost ve Hunyady (2002), sistemi meşrulaştırmanın toplumsal konumdan bağımsız olarak bireylerin kaygı, suçluluk, belirsizlik gibi duygularının azalmasını sağlayarak hafifletici bir etkide bulunduğu işaret etmektedir. Benzer bir şekilde, Jost, Wakslak ve Tyler (2008) tarafından yapılan bir çalışmada, avantajlı grup üyeleri için sistemi meşrulaştırıcı ideoloji, suçluluğu azaltırken; dezavantajlı grup üyelerinde hayal kırıklığını azaltmış; bütün gruplarda da memnuniyeti artırmıştır. Bu bulgularla paralel olarak, ahlaki öfkenin sistemi meşrulaştırmanın bir bileşeni olan bireylerin eşitliğe karşı olma düzeyleri ile ilişkili olduğu bulunmuştur (Wakslak, Jost, Tyler ve Chen, 2007). Buna göre ahlaki öfke ve varoluşsal suçlulukla, eşitliğe karşı olma arasında negatif bir ilişki vardır. Ancak eşitliğe karşı olma yani sistemi meşrulaştırma ile kaynakların yeniden dağıtımına ilişkin politikalara destek arasındaki ilişkiye ahlaki öfke aracılık etmektedir. Yani sistemi meşrulaştırma arttıkça, ahlaki öfke azalmakta ve ahlaki öfke azaldıkça yeniden dağıtım politikalarına yönelik destek de azalmaktadır. Bununla birlikte bu aracılık ilişkisi varoluşsal suçluluk için geçerli değildir. Araştırmacılar yaptıkları ikinci çalışmada yüksek sistemi meşrulaştırma deneysel koşulundaki katılımcıların, düşük sistemi meşrulaştırma grubundaki katılımcılardan daha az olumsuz duygu ve ahlaki öfke bildirdiklerini bulmuşlardır. Ahlaki öfke ilk çalışmadakine benzer olarak bu çalışmada da, sistemi meşrulaştırma ile kaynakların yeniden dağıtımına ilişkin politikalara destek arasındaki ilişkiye aracılık etmekte, ancak olumsuz duygu aracılık etmemektedir.

Kugler, Cooper ve Nosek (2010), sosyal baskınlık yöneliminin iki bileşeni olan eşitliğe karşı olma ve grup temelli baskınlığın farklı motivasyonlardan kaynaklandığı fikrinden yola çıkarak; eşitliğe karşı olmanın kaynakların yeniden dağıtımını politikalarına yönelik tutumları, politik tutuculuğu ve dezavantajlılara yönelik insancılık duygularını daha güçlü yordayacağını; grup temelli baskınlığın ise sosyal kimliğe yönelik motivasyonları yansıtacağını öngörmüşlerdir. Bu doğrultuda eşitsizliğe yönelik duygusal tepkilerin (varoluşsal suçluluk, kolektif suçluluk ve ahlaki öfke), eşitliğe karşı olma ile daha kuvvetli bir ilişkisinin olmasını beklemişler ve bu beklentileri doğrulanmıştır. Yani eşitliğe karşı olma;

varoluşsal ve kolektif suçluluk ile ahlaki öfkeyi negatif olarak yordamış; grup temelli baskınlık ise bu değişkenlerin hiçbirini anlamlı olarak açıklamamıştır.

Ahlaki öfke ile sosyal baskınlık yönelimi ve yolsuzluk farkındalığı arasındaki ilişkiler de incelenmiştir (Tan, Liu, Huang, Zhao ve Zheng, 2016). Söz konusu araştırmada, katılımcıların sözde liderlik becerilerine yönelik geribildirimleri değişimlenerek sosyal baskınlık yönelimi düzeyleri değişimlenmiştir. Liderlik becerileri yüksek katılımcılarda sosyal baskınlık yöneliminin yüksek, liderlik becerileri düşük olan katılımcılarda ise sosyal baskınlık yöneliminin düşük olması beklenmiştir. Bu değişimleme dört maddeye indirgenmiş Sosyal Baskınlık Yönelimi Ölçeği ile değerlendirilmiştir. Sosyal olarak baskın koşulda bulunan katılımcıların sosyal baskınlık yönelimi puanları, diğer gruptan daha yüksek olarak bulunmuştur. Araştırma sonucunda yüksek sosyal baskınlık yönelimi koşulundaki katılımcıların ahlaki öfke ve yolsuzluk farkındalığı puanlarının düşük sosyal baskınlık yönelimi koşulundaki katılımcılarınkinden daha düşük olduğu bulunmuştur. Araştırmada ayrıca, ahlaki öfkenin sosyal baskınlık yönelimi ve yolsuzluk farkındalığı arasındaki negatif ilişkiye aracılık ettiği bulunmuştur. Yani sosyal baskınlık yönelimi arttıkça ahlaki öfke azalmakta, bu da yolsuzluk farkındalığını azaltmaktadır. Bir başka çalışmada ise benzer bir şekilde ahlaki öfkenin sosyal baskınlık yönelimi ile yolsuzluk niyeti arasındaki pozitif ilişkiye kısmi aracılık ettiği; sağ kanat yetkenciliği ile yolsuzluk niyeti arasındaki pozitif ilişkiye ise tam aracılık ettiği bulunmuştur (Tan, Liu, Zheng ve Huang, 2016). Diğer bir deyişle, sosyal baskınlık yönelimi ve sağ kanat yetkenciliği arttıkça ahlaki öfke azalmakta, yolsuzluk niyeti ise artmaktadır. İki çalışmanın bulguları genel olarak değerlendirildiğinde, baskın gruplarda ahlaki öfkenin düşük olmasının, adaletsizlikle ilişkili bir durum olan yolsuzluk üzerinde etkili olduğu; yolsuzluk farkındalığını azaltırken, yolsuzluk niyetini artırdığı görülmektedir.

Sistemi meşrulaştırma ve ahlaki öfke arasındaki ilişki, toplumsal cinsiyet sistemi düzleminde de araştırılmıştır. Buna göre, ahlaki öfke, hem tecavüz sonrası kadını suçlama eğilimiyle hem de cinsiyetle ilgili sistemi meşrulaştırma ile ilişkilidir (Chapleau ve Oswald, 2014). Chapleau ve Oswald (2014) cinsiyetle ilgili sistemi meşrulaştırma düzeyi ile ahlaki öfke arasında negatif, tecavüz mitlerini kabul arasında ise pozitif ilişki bulmuşlardır. Araştırmacılar ayrıca cinsiyetle ilgili sistemi meşrulaştırma kontrol edildiğinde tecavüz mitlerini kabul ile ahlaki öfke arasında negatif yönde bir ilişkinin olduğunu belirtmişlerdir. Ek olarak erkeklerin cinsiyetle ilgili sistemi meşrulaştırma ve tecavüz mitleri düzeyleri kadınlarınkinden marjinal düzeyde daha yüksek; ahlaki öfke düzeyleri ise yine marjinal olarak daha düşüktür. Ayrıca kadınların cinsiyetle ilgili sistemi meşrulaştırma düzeyleri de ahlaki öfke düzeyini ve tecavüz mitlerini kabul düzeyini erkeklerinki kadar iyi yordamaktadır. Araştırmacılar bu bulgulardan yola çıkarak, tecavüz mitlerini kabulün kadınlar için sistemi meşrulaştırıcı bir işlevinin olduğu sonucuna varmışlardır. Onlara göre, bir erkeğin bir kadına cinsel saldırıda bulunmasının, kadının başarısızlığından kaynaklandığı inancı nedeniyle, erkeklerden, toplumdaki baskın grup olarak, davranışlarını ayarlamaları beklenmez; ancak kadınlardan beklenir. Cinsiyetle ilgili sistemi meşrulaştırma ve tecavüz mitlerini kabul yönündeki bu inanç, adaletsizlik ve mağduriyete ilişkin ahlaki öfkenin azalmasıyla ilişkilidir ve bu durum tecavüz için toplumsal cinsiyet eşitsizliğini pekiştirerek sistemi meşrulaştırıcı bir döngü yaratmaktadır.

Cinsiyet sistemi ve ahlaki öfke ilişkisini inceleyen bir başka çalışmada ise (Quasney, 2011), kadınların ahlaki öfke puanlarının erkeklerinkinden daha yüksek olduğu bulunmuştur. Aynı çalışmada, cinsiyet eşitsizliğine maruz bırakılma koşulunda kadınlarla erkeklerin ahlaki öfke puanları arasındaki farkın daha fazla olduğu da bulunmuştur. Ayrıca, düşmanca cinsiyetçiliğin ve korumacı cinsiyetçiliğin ahlaki öfke üzerinde etkili olmadığı; ancak kadınlara yardım programlarına yönelik desteği ahlaki öfkenin pozitif olarak yordadığı; ancak suçluluğun yordamadığı bulunmuştur. Bu sonuçlar, eşitsizlik yönündeki farkındalığın dezavantajlı bir grupta ahlaki öfkeyi artırdığına işaret etmekte ve ahlaki öfkenin olumlu sosyal eylemler üzerindeki pozitif etkisini tekrar ortaya koymaktadır.

Pagano (2007), farklı ahlaki duygularla, farklı olumlu sosyal eylemler arasındaki ilişkileri incelemiştir. Olumlu sosyal eylemler, insani yardım hareketleri (temel desteği sağlamak yönündeki isteklilik), onarıcı eylemler (çalışan yoksul kesimi eşitleme yönündeki isteklilik) ve koruyucu eylemler (sistemi değiştirme yönündeki isteklilik) olmak üzere üç grupta ele alınmıştır. Sonuçlara göre; suçluluk ve ahlaki öfke, insani yardım hareketleri ile onarıcı eylemleri pozitif olarak yordamıştır. Koruyucu eylemler ise empati ve ahlaki öfke tarafından pozitif olarak yordanmıştır. Pagano (2007), çalışmasında son olarak ahlaki duygular ile kişinin psikolojik sağlığı arasındaki ilişkileri incelemiştir. Bu doğrultuda, olumlu sosyal eylemlere yönelik desteği ölçen soruların hem öncesinde hem de sonrasında, durumsal benlik saygısı ve durumsal kaygı olmak üzere iki ölçüm almıştır. Yalnızca olumlu sosyal eylemlere

yönelik desteğin belirtilmesinden önce suçluluğun düşük benlik saygısını anlamlı bir şekilde yordadığını bulmuştur. Empati ve ahlaki öfke ise ne olumlu sosyal eylemlere yönelik desteğin belirtilmesi öncesinde ne de sonrasında benlik saygısıyla ilişkili bulunmamıştır. Durumsal kaygı ise sadece ahlaki öfke, hem olumlu sosyal eylemlere yönelik desteğin belirtilmesi öncesinde, hem de sonrasında, pozitif bir şekilde yordamıştır. Sonuçlar ahlaki öfke açısından değerlendirildiğinde, ahlaki öfkenin hem olumlu sosyal eylemlere yönelik destek açısından hem de psikolojik sağlık açısından önemli bir değişken olduğu görülmektedir.

Lee (2010), ikna sürecinde ahlaki duyguların rolü üzerine odaklanarak, bir sağlık sorununa yönelik ahlaki sorumluluğu yansıtan farklı mesaj çerçevelerinin, sağlıkla ilgili davranışları nasıl etkilediğini araştırmıştır. Araştırmada ahlaki sorumluluğa yönelik yüklemeler ‘kişi’ ve ‘diğeri’ olarak değişimlenmiş ve kişinin kendi sorumluluk ihlalini vurgulayan mesajın suçluluk duygusuna, diğeri sorumlu ihlalini vurgulayan mesajın ise ahlaki öfkeye neden olacağı varsayılmıştır. Ayrıca kişinin suçluluk duygusunun onarıcı sağlık davranışlarını teşvik edeceği, diğeriye yönelik ahlaki öfkenin ise cezalandırıcı davranışları tetikleyeceği varsayılmıştır. Sonuçlar araştırmacının varsayımlarını doğrulamış, ek olarak ahlaki sorumluluğa yönelik mesajın onarıcı eylemlere yönelik destek (örn., “Öldürücü olma potansiyeline sahip üniversite alkol tüketim kültürünü değiştirmenin yollarını bulmalıyız”) üzerindeki etkisine suçluluk duygusunun aracılık ettiği, cezalandırıcı eylemlere yönelik destek (örn., “Alkol firmaları reklamlarında gençleri hedef aldıkları için cezalandırılmalıdır”) üzerindeki etkisine ise ahlaki öfkenin aracılık ettiği bulunmuştur.

Yukarıda değinilen araştırmaların da gösterdiği gibi, ahlaki öfke, adaletsizliğin veya ahlaki ihlallerin değerlendirilmesini gerektiren pek çok durumla ilişkilidir ve adaletsiz durumları ortadan kaldırmaya yönelik güçlü bir motivasyonu temsil etmektedir. Bu bulgular ahlaki öfkenin toplumsal adalet ile ilgili çalışmalarda önemli bir değişken olduğunu ortaya koymaktadır. Buna rağmen ülkemizde ahlaki öfke ile ilgili bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu nedenle, bu çalışmada ülkemizde yapılacak çalışmalarda kullanılmak üzere, Ahlaki Öfke Ölçeğinin (Montada ve Schneider, 1989) Türkçeye uyarlaması yapılmıştır.

YÖNTEM

Katılımcılar

Araştırmanın örneklemini Ankara’da farklı üniversitelerde okuyan lisans öğrencileri oluşturmaktadır. Çalışmaya toplam 256 kişi katılmıştır ancak çalışmanın örneklemini üniversite lisans öğrencilerinden oluştuğu için lisansüstü öğrencisi olan iki katılımcı ve uç değerde olan üç katılımcı analiz dışı bırakılmış ve analizler 251 kişi ile yapılmıştır. Son durumda araştırmanın örneklemini 195 kadın (%77.7), 54 erkek (%21.5) ve cinsiyet belirtmeyen iki kişiden (%0.8) oluşmaktadır. Katılımcıların yaş aralığı 17 ve 27 arasında değişmekte olup yaş ortalaması 19.94’tür (SS = 1.67).

Veri Toplama Araçları

Ahlaki Öfke Ölçeği (AÖÖ): Montada ve Schneider (1989) tarafından Almanca olarak geliştirilen Ahlaki Öfke Ölçeği, Wakslak, Jost, Tyler ve Chen (2007) tarafından İngilizceye uyarlanmıştır. AÖÖ, adaletsizlik ve eşitsizlik karşısında hissedilen strese işaret eden (örn., İnsanların adaletsizliğe göz yummasının utanç verici olduğunu düşünürüm) on maddeden oluşan, 9’lu likert tipi (1 = Hiç katılmıyorum, 9 = Tamamen katılıyorum) bir ölçektir. Ölçekten alınan puan arttıkça, ahlaki öfke düzeyi artmakta olup ölçeğin son dört maddesi ters kodlanmaktadır. Montada ve Schneider (1989) tarafından yapılan özgün çalışmanın Cronbach alfa değerine ulaşamamıştır, ancak Wakslak ve arkadaşları (2007) tarafından yapılan çalışmada ölçeğin Cronbach alfa değeri .90’dır.

Ahlaki Öfke Ölçeğinin Türkçeye Çevrilmesi: Öncelikle ölçeğin İngilizce formu araştırmacı tarafından Türkçeye çevrilmiştir. Sonrasında Türkçe ve İngilizce maddeler alanda uzman üç akademisyene gönderilerek maddeleri dilbilgisi ve anlam açısından incelemeleri istenmiştir. Uzmanların geribildirimleri doğrultusunda maddeler tekrar düzenlenerek Ahlaki Öfke Ölçeği uygulamaya hazır hale getirilmiştir.

Sosyal Baskınlık Yönelimi Ölçeği (SBYÖ): SBYÖ, AÖÖ’nün ölçüt geçerliliğini belirlemek amacıyla kullanılmıştır. Sosyal baskınlık yönelimi, bireylerin kendi gruplarının diğer gruplardan üstün olması, daha iyi bir konumda bulunması ve onlar üzerinde baskınlık kurma yönelimini ifade etmektedir (Pratto ve ark., 1994; Sidanius ve Pratto, 1999). Alanyazında sosyal baskınlık yönelimi ile ahlaki öfke arasında negatif bir korelasyonun olduğuna işaret eden bulgular bulunmaktadır (Tan, Liu, Huang, Zhao ve Zheng, 2016; Tan, Liu, Zheng ve Huang, 2016; Wakslak, Jost, Tyler ve Chen, 2007).

Sidanius, Pratto ve Bobo (1994) tarafından geliştirilmiş olan SBYÖ, 16 maddeden oluşmakta ve “kesinlikle katılmıyorum” (1) ile “kesinlikle katılıyorum” (7) arasında değişen 7 dereceli Likert tipi maddelerden oluşmaktadır. Ölçeğin 2, 4, 7, 9, 10, 12, 14 ve 15. maddeleri ters kodlanmakta ve ölçekten alınan puan arttıkça sosyal baskınlık yönelimi düzeyi artmaktadır. Ölçeğin özgün çalışmasından elde edilen Cronbach Alfa iç tutarlık katsayısı .89’dur. Ölçeğin Türkçeye uyarlama çalışması Karaçanta (2001) tarafından gerçekleştirilmiştir. Karaçanta’nın (2001) çalışmasında ölçeğin Cronbach Alfa iç tutarlık katsayısı .85 olarak bulunmuştur. Daha yeni bir çalışmada ise ölçeğin faktör yapısı gözden geçirilmiş ve Jost ve Thompson’ın (2000) bulgularıyla tutarlı olarak “grup temelli baskınlık” (örn., “Bazen diğer gruplar oldukları yerde tutulmalıdırlar”) ile “eşitliğe karşı olma” (örn., “Grupların eşitliği idealimiz olmalıdır”) olarak adlandırılan iki faktörlü bir yapıya sahip olduğu anlaşılmıştır (Hasta ve Karaçanta, 2017). Ölçeğin Cronbach Alfa iç tutarlık katsayıları bu faktörler için sırasıyla .70 ve .84 olarak bulunmuştur. Bu çalışmada ise Cronbach Alfa iç tutarlık katsayıları grup temelli baskınlık bileşeni için .76, eşitliğe karşı olma bileşeni için .86, ölçeğin tümü için .88 olarak bulunmuştur.

Sağ Kanat Yetkeçiliği Ölçeği (SKYÖ): SKYÖ, AÖÖ’nün ölçüt geçerliliğini belirlemek amacıyla kullanılmıştır. Yetkeci kişilerin kendilerinden farklı gördükleri kişilere yönelik saldırganca tutumlar sergiledikleri (Altemeyer, 1996) bilgisinden hareketle, AÖÖ ile arasında negatif bir ilişkinin bulunması beklenmektedir. Adorno ve arkadaşları (1950) tarafından ortaya atılan Yetkeci Kişilik Kuramının psikanalitik bakış açısını eleştiren Altemeyer (1996), yetkeci kişiliğin yetkeci saldırganlık, yetkeci boyun eğme ve geleneksellik olmak üzere üç bileşeninin olduğunu savunmuş ve Sağ Kanat Yetkeçiliği adı verdiği kişilik özelliğini ölçmek amacıyla SKYÖ’yü geliştirmiştir. Ölçek “kesinlikle katılmıyorum” (-4) ile “kesinlikle katılıyorum” (+4) arasında değişen, 9 dereceli Likert tipi bir ölçek olup, 22 maddeden oluşmaktadır. İlk iki madde katılımcıyı Likert tipi puanlama sistemine hazırlamak için eklenmiştir. Bu nedenle puanlamaya dâhil edilmemektedir. Ölçeğin 4, 6, 8, 9, 11, 13, 15, 18 ve 21. maddeleri ters kodlanmakta olup, ölçekten alınan puanlar arttıkça yetkecilik düzeyi de artmaktadır (örn., “İnançlarımızı ve ahlaki yapımızı yiyip bitiren geleneksel olmayan değerleri zamanında yok etmezsek, günün birinde ülkemiz yıkılacak”).

Ölçeğin Türkçeye uyarlanma çalışması Güldü (2010) tarafından yapılmıştır. Uyarlama çalışması sonucunda iki madde, madde-test korelasyonları .20’nin altında kaldığı için ölçekten çıkarılmıştır. Ayrıca özgün ölçekten farklı olarak, ölçeğin iki faktörlü bir yapısının olduğu sonucuna varılmıştır. 3, 5, 7, 10, 12, 16,17, 19 ve 22. maddelerin toplandığı faktöre Yüksek Sağ Kanat Yetkecilik Boyutu; 4, 6, 8, 9, 11, 13, 15, 18 ve 21. Maddelerin toplandığı faktöre ise Düşük Sağ Kanat Yetkecilik Boyutu adı verilmiştir. Cronbach Alfa iç tutarlık katsayısı Yüksek Sağ Kanat Yetkecilik Boyutu için .82, Düşük Sağ Kanat Yetkecilik Boyutu için .77, tüm ölçek için ise .85 olarak hesaplanmıştır. Bu çalışmada bu değerler sırasıyla .91, .85 ve .85 olarak hesaplanmıştır ancak ölçüt geçerliliğini belirlemek amacıyla SKYÖ’nün yalnızca toplam puanı kullanılmıştır.

Demografik Bilgi Formu: Formda katılımcılara yaş, cinsiyet, eğitim, sosyo-ekonomik düzey, anne eğitim durumu gibi demografik bilgiler sorulmuştur.

İşlem

Ankara Üniversitesi Etik Kurulu’nun onayı alındıktan sonra veri toplama aşamasına geçilmiştir. Uygulamalar sınıf ortamında, ders öncesi veya sonrasında gerçekleştirilmiştir. Katılımcılar, araştırmaya katılıp katılmama konusunda özgür oldukları, rahatsızlık hissettikleri veya devam etmek istemedikleri durumlarda yarıda bırakabilecekleri ve yanıtların bireysel değil toplu olarak değerlendirileceği konusunda bilgilendirilmişlerdir. Ayrıca katılımcılardan bilgilendirilmiş onam formunu okuyup imzalamaları istenmiş, katılımcıların imzalı onayları alındıktan sonra gizliliğin korunması amacıyla ölçek formları ve onam formları birbirinden ayrılmış ve farklı yerlerde toplanmıştır. Ölçekler toplandıktan sonra katılımcıların araştırma ile ilgili soruları yanıtlanmış ve araştırma ile ilgili bilgi verilmiştir.

BULGULAR

İlk olarak AÖÖ’nün ayırt ediciliği ve homojenliği ile ilgili bilgi edinmek için madde-test korelasyonu analizi yapılmıştır. Analiz sonucunda ölçeğin tüm maddelerinin korelasyon katsayılarının .51 ve .65 arasında değiştiği bulunmuştur (bkz. Çizelge 1). Ölçeğin yapı geçerliliğini belirlemek amacıyla temel bileşenler yöntemi kullanılarak açılımlayıcı faktör analizi yapılmıştır. Ancak öncelikle kullanılan verilerin faktör analizine uygun olup olmadığı test edilmiştir. Bu amaçla hesaplanan Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) değerinin .60’ın üzerinde olması (.81) ve Bartlett Sphericity Testinin anlamlı olması ($\chi^2(45) = 666.75, p < .001$), verilerin faktör

*Ters kodlanan maddeler

**p < .01

Çizelge 1. Ahlaki Öfke Ölçeğinin Ortalamaları, Standart Sapmaları, Madde-Test Korelasyonları, Faktör Yükleri, Açıklanan Varyans Yüzdeleri ve İç Tutarlılık Katsayıları

Ahlaki Öfke Ölçeği Maddeleri (9 madde; Cronbach Alpha=.76)	Ort.	S	Madde-test	1.	2.
1. İnsanların adaletsizlik nedeniyle mağdur olduğunu öğrendiğim zaman gerçekten çok öfkelenirim.	8.27	1.10	.61**	.72	
3. Sosyal adaletsizlik karşısında ahlaki olarak öfkeli hissederim.	7.67	1.71	.65**	.80	
4. İnsanların işsizlik sonucu haksız yere acı çekmesine içten içe öfkelenirim.	7.63	1.58	.56**	.71	
5. İnsanların adaletsizliğe göz yummasının utanç verici olduğunu düşünürüm.	8.18	1.27	.51**	.67	
6. Bazı insanların fakir oldukları için pislik içinde yaşamak zorunda kaldıklarını öğrendiğimde dehşete düşerim.	7.55	1.72	.62**	.72	
*7. Bu dünyanın sorunlarını çok fazla kafama takmam.	6.67	2.25	.60**		.73
*8. Bu dünyadaki haksızlıkları nadiren kendime yük edinirim.	6.45	2.07	.57**		.80
*9. Sosyal adalet ile ilgili sorunlar nadiren aklıma gelir.	7.22	1.84	.65**		.76
*10. İnsanlar toplumumuzdaki sorunlardan bahsettiği zaman duymazlıktan gelirim.	8.14	1.28	.53**		.56
Özdeğer				3.31	1.58
Açıklanan varyans (%)				30.51	23.87
İç tutarlılık katsayısı				.78	.70

analizine uygunluğunu göstermektedir (Pullant, 2001). Faktör sayısı kısıtlanmadan ve herhangi bir döndürme yöntemi kullanılmadan yapılan temel bileşenler analizi sonucunda özdeğeri 1'in üzerinde olan iki faktör ortaya çıkmış ve bu faktörlerin açıkladıkları toplam varyansın %51.74 olduğu görülmüştür.

Eğim grafiğinin (scree plot) de iki faktörlü bir yapıya işaret etmesi nedeniyle, analiz iki faktöre zorlanarak ve varimaks rotasyonu kullanılarak tekrar edilmiştir. Ortaya çıkan faktörler, madde içerikleri göz önünde bulundurularak, “duygusal boyut” ve “bilişsel boyut” olarak adlandırılmıştır. Duygusal boyut (DB) altında 1., 3., 4., 5. ve 6. maddelerin, bilişsel boyut (BB) altında ise son 2., 7., 8., 9. ve 10. maddelerin toplandığı ve analiz sonucunda, ikinci madde hariç, maddelerin faktör yüklerinin .55 ile .81 arasında değiştiği bulunmuştur. İkinci maddenin (Dezavantajlı kişilere yardım etmek için hep beraber çalışmamız gerektiğine inanırım) faktör yükü ise .31'dir. Bu değer oldukça düşük olduğundan maddenin ölçekten çıkarılmasına karar verilerek varimaks rotasyonu kullanılarak iki faktörlü yapının uygunluğu tekrar sınanmıştır. Analiz sonucunda, maddelerin faktör yüklerinin .56 ile .80 arasında değiştiği görülmüştür. Son durumda, DB varyansın %30.51'ini, BB ise varyansın %23.87'sini açıklamaktadır. Açıklanan toplam varyans ise %54.38'dir. Ölçeğin Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısına bakıldığında ise, bu değer DB için .78, BB için .70, ölçeğin tamamı için ise .76

olduğu bulunmuştur. Yapılan faktör analizi sonucunda elde edilen iki boyut arasındaki korelasyon ise .32'dir ($p < .001$). Ölçek maddelerinin ortalama, standart sapma, madde-test korelasyon değerleri, faktör yükleri ve açıklanan varyans yüzdeleri ile iç tutarlılık katsayıları Çizelge 1'de yer almaktadır. Açımlayıcı faktör analizi ile elde edilen iki faktörlü yapının uygunluğu doğrulayıcı faktör analizi ile de sınanmıştır. Analiz sonucunda elde edilen uyum indeksleri Çizelge 2'de sunulmuştur. Modifikasyon indeksi önerileri doğrultusunda, aynı faktör altındaki 8. ve 9. maddelerin hataları ilişkilendirilmiştir. İki model ki-kare fark testi ile karşılaştırılmış ve ilişkilendirme sonucunda modelin daha uyumlu hale geldiği görülmüştür [χ^2 fark (1, N =251) = 54.16, $p < .001$]. Bu ilişkilendirme sonrasında modifikasyon indeksi önerileri doğrultusunda 4. ve 6. maddelerin hataları ilişkilendirilmiş ki-kare fark testi yeni modelin önceki modelden daha uyumlu olduğunu göstermiştir [χ^2 fark (1, N =251) = 24.84, $p < .001$]. Bu kez, modifikasyon indeksi önerileri doğrultusunda 7. ve 8. maddelerin hataları ilişkilendirilmiş ve ki-kare fark testi ilişkilendirme sonucunda modelin daha uyumlu hale geldiğini göstermiştir [χ^2 fark (1, N =251) = 19.41, $p < .001$]. Son olarak, 7. ve 9. maddelerin hataları ilişkilendirilerek model daha uyumlu hale getirilmiş [χ^2 fark (1, N =251) = 28,70, $p < .001$] ve dört hata ilişkilendirmesi sonucunda elde edilen uyum indeksleri, χ^2 (23, N = 251) = 63.10, $p < .001$, $\chi^2/df = 2.74$, GFI = .95, AGFI = .90, CFI= .95 ve RMSEA = .08 olarak bulunmuştur (bkz., Çizelge 2). χ^2/df oranının 3'ün altında olması ve GFI, AGFI ve CFI uyum indeksi değerlerinin .90'ın üzerinde olması iyi uyumu göstermektedir. RMSEA değerinin de .08 ve altında olması kabul edilebilir uyum olarak kabul edilmektedir.

Çizelge 2. Ki Kare Testi ve Uyum İndeksleri

	χ^2	Df	χ^2/df	RMSEA	AGFI	CFI	AGFI
İki faktörlü model (4 hata ilişkilendirmesi)	63.10	232.74	.08	.95	.93	.90	
İki faktörlü model (3 hata ilişkilendirmesi)	91.80	243.82	.11	.92	.88	.85	
İki faktörlü model (2 hata ilişkilendirmesi)	111.21	254.45	.12	.91	.85	.83	
İki faktörlü model (1 hata ilişkilendirmesi)	136.05	265.23	.13	.89	.81	.81	
İki faktörlü ilk model	190.21	277.04	.16	.84	.72	.73	
Tek faktörlü model	190.21	277.04	.16	.84	.72	.73	

Doğrulayıcı faktör analizinin sonuçları, her bir maddenin aldığı yükler ve t değerleri ise Çizelge 3'te verilmiştir. Modeldeki tüm standartlaştırılmış faktör yükleri istatistiksel olarak anlamlıdır. Sonuç olarak AÖÖ'nün iki faktörlü yapısının uygun olduğu görülmektedir.

Çizelge 3. Doğrulayıcı Faktör Analizi Sonuçları

		β	t	SH
Duyusal Boyut	M1	.74	10.69*	.08
	M3	.82	10.68*	.12
	M4	.53	7.51*	.14
	M5	.55	7.87*	.11
	M6	.54	7.72*	.15
	Bilişsel Boyut	M7	.25	2.95*
M8		.21	2.95*	.26
M9		.37	3.70*	.33
M10		.35	3.03*	.26

* $p < .01$

Son olarak AÖÖ'nün ve iki alt faktörünün ölçüt geçerliğini belirlemek amacıyla, AÖÖ ve alt faktörleri ile SBYÖ toplam puanı ve SKYÖ toplam puanı arasındaki korelasyonlara bakılmıştır. Analiz sonucunda bütün korelasyonların anlamlı olduğu ve korelasyon katsayılarının .15 ile .92 arasında değiştiği bulunmuştur. Çizelge 4'te hesaplanan korelasyon katsayıları yer almaktadır.

Çizelge 4. Değişkenler arası korelasyonlar

	1	2	3	4	5
1. AÖÖ	1				
2. DB	.80**	1			
3. BB	.83**	.32**	1		
4. SBYÖ	-.46**	-.35**	-.40**	1	
5. SKYÖ	-.22**	-.15*	-.21**	.35**	1

** p < .01; * p < .05

AÖÖ = Ahlaki Öfke Ölçeği, DB = Duygusal Boyut, BB = Bilişsel Boyut, SBYÖ = Sosyal Baskınlık Yönelimi Ölçeği, SKYÖ = Sağ Kanat Yetkenciligi

TARTIŞMA

Bu çalışmada, Montada ve Schneider'in (1989) Almanca olarak geliştirdiği Ahlaki Öfke Ölçeğinin, Wakslak, Jost, Tyler ve Chen (2007) tarafından İngilizceye uyarlanan versiyonunun Türkçeye uyarlanması yapılmıştır. Yapılan analizler sonucunda, orijinalinden farklı olarak, ölçeğin iki faktörlü bir yapı gösterdiği görülmüştür. Madde içerikleri göz önünde bulundurularak bu faktörler “duygusal boyut” (DB) ve “bilişsel boyut” (BB) olarak adlandırılmıştır.

DB'de bulunan maddelerin, dezavantajlı kişilerin yaşadıkları karşısında verilen duygusal tepkileri ifade ettiği (örn., “İnsanların adaletsizlik nedeniyle mağdur olduğunu öğrendiğim zaman gerçekten çok öfkelenirim.”); BB'deki maddelerin ise bilişsel tepkileri ifade ettiği (örn., “Bu dünyanın sorunlarını çok fazla kafama takmam.”) görülmektedir. İlgili alanyazın incelendiğinde, duyguların ve bilişlerin çoğunlukla etkileşim içinde buldukları ve tamamen bağımsız yapılar olmadıkları görülmektedir (Robinson, Watkins ve Harmon-Jones, Storback ve Clore, 2007). Bu durum ahlaki öfke açısından değerlendirildiğinde, kişinin dünyadaki adaletsiz durumlarla ilgili bilişlerinin ve duygularının tutarlı olması beklenmektedir. Yani adaletsizlikle ilgili bilişsel tepkileri yüksek kişilerin duygusal tepkileri de yüksek olmalıdır. Nitekim, DB ve BB arasındaki korelasyon (.32) bu beklentiye uygundur. Maddelerin faktör yüklerinin oldukça yüksek olması ve doğrulayıcı faktör analizi sonuçlarının iyi ve kabul edilebilir uyuma işaret etmesi de ölçeğin Türkiye örneğinde iki faktörlü olarak işlediğini ortaya koymaktadır.

Güvenirlilik analizleri ölçeğin iç tutarlılık katsayısının .76 olduğunu göstermiştir. Bu değer Wakslak, Jost, Tyler ve Chen (2007) tarafından elde edilen değerden (.90) düşük olsa da, kabul edilebilir bir değerdir (Field, 2017). Ölçeğin alt boyutları için elde edilen iç tutarlılık katsayıları da (DB için .78; DD için .70) kabul edilebilir sınırlardadır (Field, 2017).

Ölçeğin ölçüt geçerliğini belirlemek için SBYÖ ve SKYÖ kullanılmıştır. Daha önce de bahsedildiği gibi, alanyazın bulguları ahlaki öfkenin sosyal baskınlık yönelimiyle ilişkili olduğuna işaret etmektedir (örn., Tan, Liu, Zheng ve Huang, 2016). Ek olarak yetkeci kişilerin kendilerinden farklı gördükleri kişilere yönelik saldırganca tutumlar sergiledikleri bilinmektedir (Altemeyer, 1996). Sosyal baskınlık yöneliminin iç grup yanlılığı ile ilgili bir yönelim olduğu ve toplumdaki avantajlı grupların, avantajlı durumlarını korumaya ve haklı çıkarmaya yönelik bir işlevinin olduğu bilinmektedir (Pratto, Sidanius, Stallworth ve Malle, 1994; Sidanius ve Pratto, 1999). Sağ kanat yetkenciligi ise bireyin kendinden daha üstün gördüğü kişileri otorite kabul etmesi ve onlara boyun eğmesidir ve “yetkeci saldırganlık” olarak adlandırılan bir tutum ögesini içerir (Altemeyer, 1996; Güldü, 2010, 2011). Buna göre yetkeci kişiler, kendilerinden farklı gördükleri kişiler veya gruplara yönelik saldırgan tutumlar sergilerler. Ahlaki öfkenin en genel ifadeyle bir başkasının hakkaniyetsizlik veya adaletsizlik yaşaması nedeniyle

hissedilen bir duygu olduğu göz önünde bulundurulduğunda, AÖÖ ile hem SBYÖ hem de SKYÖ arasındaki negatif ilişki alanyazınla tutarlıdır.

Sonuç olarak, analiz sonuçları AÖÖ'nün duygusal ve bilişsel boyut olmak üzere iki faktörlü bir yapıya sahip, geçerli ve güvenilir bir ölçüm aracı olduğunu göstermektedir. Araştırmanın kapsamı dâhilinde yalnızca üniversite öğrencilerinden oluşan bir örneklemden veri toplanmış olması ve buna bağlı olarak yaş ortalamasının oldukça düşük olması (19.94), bulguların genellenebilirliği açısından bir sınırlılık yaratmakla birlikte, sonraki araştırmalarda farklı eğitim düzeyleri ve yaş gruplarından bireylerle yapılacak çalışmalar genellenebilirliğe katkı sağlayacaktır.

Ahlaki öfkenin toplumsal adalet ile ilgili bir duygu olması ve adaletsiz bir durumu ortadan kaldırmaya yönelik güçlü bir motivasyonu temsil etmesi (Montada ve Schneider, 1989; Pagano, 2007; Wakslak, Jost, Tyler ve Chen, 2007) toplumsal adalet ile ilgili çalışmalar açısından önemli bir değişken olduğunu göstermektedir. Bu nedenle Ahlaki Öfke Ölçeğinin, adaletsizlik, eşitsizlik veya ayrımcılık gibi konularla ilgili toplumsal çalışmalara önemli bir katkı sağlayacağı umut edilmektedir.

KAYNAKÇA

Adorno, T. W., Frenkel-Brunswik, E., Levinson, D. J., Sanford, R. N., Aron. (1950). The authoritarian personality. Harper and Brothers: New York.

Altemeyer, B. (1996). The authoritarian specter. Harvard University Press: London.

Chapleau, K. M. ve Oswald, D. L. (2014). A system justification view of sexual violence: Legitimizing gender inequality and reduced moral outrage are connected to greater rape myth acceptance. *Journal of Trauma & Dissociation*, 15(2), 204-218.

Field, A. (2017). *Discovering statistics using IBM SPSS Statistics: North American Edition*. Sage.

Flanagan, O. (2018). Introduction: The moral psychology of anger. Myisha Cherry & Owen Flanagan (Ed.), *The Moral Psychology of Anger* içinde. (s. VIII-XXXI). Rowman & Littlefield International.

Güldü, Ö. (2010). *Üniversite öğrencilerinde siyasal kimlik (Yayımlanmamış Doktora Tezi)*. Ankara Üniversitesi, Ankara.

Güldü, Ö. (2011). Sağ Kanat Yetkeçiliği Ölçeği: Uyarlama çalışması (Right-Wing Authoritarianism Scale: The adaptation study). *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi (Ankara University Journal of Social Sciences)*, 2(2), 27-51.

Hasta, D. ve Karaçanta, H. (2017). Yetkeçilik, sosyal baskınlık yönelimi ve siyasal görüş. *Türk Psikoloji Yazıları*, 20(40), 23-34.

Hoffman, M. L. (2001). *Empathy and moral development: Implications for caring and justice*. Cambridge University Press.

Jost, J. T. (2011). System justification theory as compliment, complement, and corrective to theories of social identification and social dominance. David Dunning (Ed.), *Social Motivation* içinde. (s. 223-263). Psychology Press Taylor & Francis Group, New York.

Jost, J. ve Hunyady, O. (2002). The psychology of system justification and the palliative function of ideology. *European Review of Social Psychology*, 13(1), 111-153.

Jost, J. T. ve Thompson, E. P. (2000). Group-based dominance and opposition to equality as independent predictors of self-esteem, ethnocentrism, and social policy attitudes among African Americans and European Americans. *Journal of Experimental Social Psychology*, 36(3), 209-232.

Jost, J. T., Wakslak, C. J. ve Tyler, T. R. (2008), System justification theory and the alleviation of emotional distress: Palliative effects of ideology in an arbitrary social hierarchy and in society. Karen A. Hegtvedt ve Jody Clay-Warner (Ed.), *Justice (Advances in Group Processes, Volume 25)* içinde (s.181–211). Emerald Group Publishing Limited.

- Karaçanta, H. (2001). Üniversite öğrencilerinin sosyal baskınlık yönelimi ve başka bazı değişkenler açısından karşılaştırılması (Yayınlanmamış doktora tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Kugler, M. B., Cooper, J. ve Nosek, B. A. (2010). Group-based dominance and opposition to equality correspond to different psychological motives. *Social Justice Research*, 23(2-3), 117-155.
- Lee, S. Y. (2010). Framing moral responsibility: The influence of moral emotions on persuasive health messages (Yayınlanmamış Doktora Tezi). University of Wisconsin-Madison.
- Montada, L. (1992). Predicting prosocial commitment in different social contexts. Pearl M. Oliner, Samuel P. Oliner, Lawrence Baron, Lawrence A. Blum, Dennis L. Krebs, M. Zuzanna Smolenska (Ed.). *Embracing the Other: Philosophical, Psychological, and Historical Perspectives on Altruism* içinde (s. 226-252). NYU Press, New York..
- Montada, L. ve Schneider, A. (1989). Justice and emotional reactions to the disadvantaged. *Social Justice Research*, 3(4), 313-344.
- Pagano, S. J. (2007). A model of moral emotional reactions to injustice: Implications for psychological well-being and prosocial action (Yayınlanmamış Doktora Tezi). University of California, Los Angeles.
- Pratto, F., Sidanius, J., Stallworth, L. M. ve Malle, B. F. (1994). Social dominance orientation: A personality variable predicting social and political attitudes. *Journal of Personality and Social Psychology*, 67(4), 741.
- Pullant, J. (2001). *SPSS survival manual: A step by step guide to data analysis using SPSS for Windows*. Open University Press, Philadelphia, PA.
- Quasney, E. (2011). Emotional responses to gender-based inequality: Justifications and consequences (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marquette University.
- Robinson, M. D., Watkins, E. R., ve Harmon-Jones, E. (Ed.). (2013). *Handbook of cognition and emotion*. Guilford Press.
- Rozin, P., Lowery, L., Imada, S. ve Haidt, J. (1999). The CAD triad hypothesis: a mapping between three moral emotions (contempt, anger, disgust) and three moral codes (community, autonomy, divinity). *Journal of Personality and Social Psychology*, 76(4), 574.
- Sidanius, J. ve Pratto, F. (1999). *Social dominance: An intergroup theory of social hierarchy and oppression*. Cambridge University Press, New York.
- Storbeck, J., ve Clore, G. L. (2007). On the interdependence of cognition and emotion. *Cognition and Emotion*, 21(6), 1212-1237.
- Tan, X., Liu, L., Huang, Z., Zhao, X. ve Zheng, W. (2016). The dampening effect of social dominance orientation on awareness of corruption: Moral outrage as a mediator. *Social Indicators Research*, 125(1), 89-102.
- Tan, X., Liu, L., Zheng, W. ve Huang, Z. (2016). Effects of social dominance orientation and right-wing authoritarianism on corrupt intention: The role of moral outrage. *International Journal of Psychology*, 51(3), 213-219.
- Wakslak, C. J., Jost, J. T., Tyler, T. R. ve Chen, E. S. (2007). Moral outrage mediates the dampening effect of system justification on support for redistributive social policies. *Psychological Science*, 18(3), 267-274.

Institutional Identity Practices on Twitter

Göklem TEKDEMİR¹, Büşra ALPARSLAN²

ABSTRACT

The aim of this study is to investigate how a rector of a public university in Turkey, as an academic manager, displayed and managed an institutional identity through using Twitter. The theoretical framework of the study was based on Interaction Process Analysis and Positioning Theory. The tweets by a former rector of a public university, posted during his period of office, were examined in terms of communication preferences based on social-interactional domains, as defined by Bales, and types of self in relation to pronoun use. A qualitative analysis of the tweets showed a preference for task oriented/instrumental social interaction rather than socioemotional, with more frequent uses of the “inclusive we” personal pronoun. The goal of tweeting was to give information about university events, clarify certain discussions, direct students toward the responsible parties regarding their problem, and evaluate certain situations. The analysis revealed that the preference for using Twitter in a task related manner to share information and offer solutions increased over the years of service. Further, over the years, the former rector started to tweet more actively and displayed more socioemotionally based reactions toward his public. In terms of the nature of self and other positioning displayed in this sample of tweets, pronoun-use analysis revealed that the former rector positioned himself as a member of a community, indicated by the more frequent uses of 'we' in task related utterances, as well as negative socioemotional reactions. These results were evaluated in terms of cultural characteristics displayed in language use and leadership.

Keywords: Interaction Process Analysis, positionings, identity practice, Twitter

Twitter'da Kurumsal Kimlik Pratikleri

ÖZ

Bu araştırmanın amacı, akademik yönetici olarak bir devlet üniversitesi rektörünün kurumsal kimliğini Twitter kullanımı ile nasıl ortaya koyduğu ve yönettiğidir. Seçilen devlet üniversitesinin eski rektörünün görev süresi sırasında gönderdiği tweetler, Bales'in tanımladığı çerçevedeki sosyal-etkileşimsel alanlardaki iletişim tercihleri kullanılarak incelenmiştir. Twitter mesajlarının nitel ve nicel içerik analizleri bu mesajlarda sosyo-emosyonel etkileşim amacından çok görev-yönelimli etkileşim amaçlarının sergilenmesinin tercih edildiğini göstermiştir. Twitter'ın kullanılma amacının üniversite hakkında bilgi vermek, çeşitli tartışmalara açıklık getirmek, öğrencileri ilettikleri problemlerle ilgili kişilere yönlendirmek ve belli durumları değerlendirmek olduğu tespit edilmiştir. Analiz sonucunda Twitter'ı görev-yönelimli kullanma ve çözümler önerme biçiminde kullanımın, rektörün görev yaptığı yıllar süresince arttığı tespit edilmiştir. Ayrıca görev yılları süresince Twitter'ın daha aktif kullanıldığı ve sosyo-emosyonel içerikli mesajların oranının da arttığı gözlenmiştir. Kendini ve karşıdaki kişiyi konumlandırmalar açısından bakıldığında ise, mesajlardaki kişi zamiri kullanımının daha çok birinci çoğul şahıs zamiri olan “biz” şeklinde gerçekleştirildiği ve bu anlamda da kurumsal kimlik inşasında rektörün kendini topluluğun bir üyesi olarak hem görev-yönelimli hem de sosyo-emosyonel gönderilerinde konumlandığı tespit edilmiştir. Bu sonuçlar, dil kullanımı bağlamında görülen kültürel özellikler ve liderlik anlayışı bağlamında tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Etkileşim Süreç Analizi, konumlandırmalar, kimlik pratikleri, Twitter

¹Dr. Öğr. Gör., İstanbul Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümü, tekdemir@istanbul.edu.tr

² Araş. Gör., İstanbul Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümü, [busraalparslan@gmail.com](mailto:busrhaalparslan@gmail.com)

Institutional Identity Practices on Twitter

Using online social-networking platforms in institutional contexts, as well as personal contexts, has become a pervasive phenomenon. Twitter has been reported to be one of the most frequently used social-networking platforms by institutions of higher education (Barnes & Lescault, 2013; Kimmons, Veletsianos, & Woodward, 2017). Institutional image in educational sector started to become an important issue and therefore many universities including public universities are seeking ways to hold an online presence with a positive desirable institutional image (Erdal, Gücüyener, & Erdal, 2013). Moreover, the effects of social networks such as Twitter on scholars' identity construction have yet to be studied (Stewart, 2016). This case study is a content analysis of Twitter posts of a university rector, with the aim of investigating how identity practices are performed and managed in online communication by using an analytical framework consisting of Bales' categories (1950) describing processes of information along with Mühlhäusler and Harré's (1990) approach to pronoun use and identity in line with positioning theory. In this study, the level of analysis was based on pragmatic and discursive use of speech acts, positionings and personal pronouns where a social psychological approach was adopted solely and exclusively.

Construction of Identity via Language

Ochs (1993, p. 288) proposed that social identity "including social statuses, roles, positions, relationships and other relevant identities are constructed by performing certain social acts and taking stances verbally". Identity practices can be traced within institutional talk which is constituted when performing identities (eg. student-teacher, customer-vendor, etc.) are oriented to while conversing for a certain purpose (eg. information sharing, negotiation in relation to a task concerning the institution, etc.) and it can be differentiated from everyday talk since actors carry out the conversation making their identity practices salient in talk (Heritage, 2005). Following Ochs's (1993) argument that social identities are constructed within language in this study, we define identity practice as constructed through language.

With language people hear themselves in an objective way as if someone else is hearing them (Mead, 1934, p.133), therefore language use can be seen as a social act which can navigate positions of the speakers. In order to examine performance and management of identity practices via language use two approaches are used in this study.

Bales' Interaction Process Analysis. Bales' (1950) interaction process analysis (IPA) is a method for studying communication processes between members of a group "according to its purported goal, ranging from instrumental inquiries about a task at hand (i.e., task communication) to expressions of social information and emotions (i.e., socioemotional communication)" (Lin & Peña, 2011, p. 18). IPA, involves a coding frame of communication acts consisting of 12 categories (see Table 1) (Nam, Lyons, Hwang, & Kim, 2009). Bales' IPA, concerning how people interact and communicate in small groups, has proven to be the most durable model in this area of research (Fahy, 2005). The type and frequency of 12 categories of behaviors in IPA reveals a role dimension (being task oriented/instrumental versus socioemotionally oriented) reflecting "a person's interpersonal behavior in an encounter" (Stiles, 1980, p. 360). This analysis, provides a useful tool for examining interpersonal communication in offline and online contexts (Walther, 1992) and has been used to investigate both face-to-face communication in formal and informal group settings (e.g. Bales, 1950; Burke, 1974; Hawkins & Power, 1999; Maloney-Krichmar & Preece, 2005) and computer-mediated interaction in several online contexts (Lin & Peña, 2011; Peña & Hancock, 2006; Reid & Reid, 2005).

Task oriented communication and socioemotional oriented communication lead to different connection styles with the audience. For instance, task related communication is employed more than socioemotional communication by television networks' Twitter posts and this tendency can be interpreted as reflecting television networks' attempts to 'optimize their self-presentation and develop more positive relationships with viewers (Lin & Peña, 2011, p. 24). Moreover, different motivations for the groups leads to different orientation in communication, for example when focusing on group achievement a leader uses task oriented communication and when focusing on cohesiveness of the group a leader uses socioemotional oriented communication (Bales, 1950).

Table 1. Bales' (1950) IPA observation system categories and related speech acts

IPA orientations	message Categories	Speech acts
1. Task oriented Instrumental	/Ask for opinion Ask for suggestion Ask for information Gives opinion Gives suggestion Gives information	Ask for other's evaluation, analysis, feelings Ask others for directions, potential actions Ask other for information, clarification, confirmation, repetition Evaluate, analyze, express feelings wish Give directions, denote autonomy for other Give information, repeat, clarify, confirm
2. Positive socioemotional	Shows solidarity Shows tension release Agree	Raise other's status, help, reward Joke, laugh, show satisfaction Passively accept, understand, concur, comply
3. Negative socioemotional	Disagree Shows tension Shows antagonism	Passively reject, imply formality, withhold help Ask for help, withdraw help if out of field Deflate other's status, defend self, assert

An important example of a study using Bales' IPA is Fahy's (2005) study which classified online messages posted by the instructor and the students in the context of a 13-week online distance-delivered graduate course using IPA. This study found that the group communication was mostly controlled and led by the instructor, which is an implication of a performance of an identity as an instructor. There are some studies focusing on online communication of universities in Turkey, for example, Köseoğlu and Köker (2014) used Kent and Taylor's (1988) dialogic principles for mediated public relations to examine the use of Twitter by the top-five Turkish universities. They found that these universities established a one-way dialogue, positioning themselves asymmetrically in their interaction with their public. In this study, however, we would like to analyze how a person leading the institution, in this case the rector of a university, handles such a dialogue. Therefore, we preferred to choose a method, which allows to investigate interpersonal communication between individuals. Bales' interaction process analysis fits with our purpose in that sense. Although Bales' IPA model was developed for small-group interaction, it can also be used as a tool to analyze communication between an organization and its publics on social media platforms since these platforms provide more interpersonal communications characteristics (Zhang, Tao, & Kim, 2014, p. 234). So, we have used Bales' IPA method to analyze a university's former rector's tweets as the organization leader in this case, to see how he was involved in online interaction whether with an emphasis on task or on socioemotional processes.

Thus, by utilizing IPA to find out the former rector's preferred role behavior while communicating as the president of a university. Considering the features of communication styles, we expect that constructing the identity of a university's rector as the leader of a group could be maintained by more positive socioemotional communicative reactions rather than negative ones, and the communicative acts of a university rector, being at the higher end of the institutional hierarchy, could reflect such a pattern of leadership and prevalence of task related acts.

Use of pronouns. Identity construction through language use is also studied by focusing on linguistic tools. For example, personality traits are found to be related to the use of linguistic forms, such as personal pronouns, negations, words implying assent, and positive emotion used in tweets (Qiu, Lin, Ramsay, & Yang, 2012). Moreover, identity is suggested to be enacted discursively based on uses of different personal pronouns and proposed two arguments: 1) Grammatical rules determine how using personal pronouns refers to specific social-relations' knowledge, which in turn, enable the correct use of these words; and 2) One's "inner self" is not an entity but a construct that is produced and represented by grammatical forms, such as personal pronouns (Mühlhäusler & Harré, 1990, p. 5).

The use of "I" indicate whom is to be held morally responsible for the utterance's illocutionary force and its perlocutionary effects (Mühlhäusler & Harré, 1990, p. 92), while the use of "we" indexes "I + someone else" (Mühlhäusler & Harré, 1990, p. 171), that is a group of people including the speaker of

that utterance. The use of first-person plurals (“we” and “us”) enable people to render their utterances as reflections of their identity performance (Drew & Sorjonen, 1997). However, there is a distinction between the “inclusive we”, where the hearer is included in the indexed group of people, and the “exclusive we”, where the hearer is not included in the group of people referred to (Leech & Svartvik, 1978 as cited in Mühlhäusler & Harré, 1990).

In the present study, we focus on the use of first-person singular and plural personal pronouns, that is, “I” and “we” and by analyzing uses of personal pronouns, we analyze how the rector positioned himself amongst other parties involved in university's management.

Twitter as text. Users of a certain web sites messaging each other or post public texts online synchronously or non-synchronously is defined as computer-mediated communication (CMC; Walther, 1992). CMC is a form of social interaction (Lamerichs & te Molder, 2003), and it is quite possible to evaluate online communication as discursive text which is a source for analyzing institutional identity (Gilpin, 2011). As a form of CMC, Twitter is a great platform where tweets are posted synchronously and the communication between actors is readily available online to analyze identity construction. Moreover, users of Twitter are quite influential therefore many executives from various sectors focus on Twitter communication in order to maintain institutional relationship networks (Gilpin, 2011). Therefore, it is not surprising to see Twitter is being used to foster communication and network in education sector and even used as a tool for teaching purposes (Faculty Focus, 2009 as cited in Gerstein, 2011). It is revealed that scholars use Twitter for various purposes, including communication, sharing information and resources, with various audiences, including friends, colleagues, students (Veletsianos, 2011). Moreover, form and content of the Twitter posts of scholars’ (eg. opinion about hot issues or experience related to dissertation process) is found to differ according to scholars’ role in the institution (eg. professor or teaching assistant) (Veletsianos & Kimmons, 2016). In terms of identity construction and manifestation, Twitter can be a fruitful source for researchers who is seeking to analyze scholars’ communication styles.

Therefore, considering identity construction is a public agreement between a person who performs the identity and the audience who accepts that performance (Zhao, Grasmuck, & Martin, 2008) and Twitter, is “an excellent place to study the expression of social identity” (Tamburrini, Cinnirella, Jansen, & Bryden 2015, p. 84), in this study, we investigated how the identity performance of a university president was enacted through Twitter. Because communication through Twitter is mainly text based, the analysis of how an identity practice is constructed necessitates a deeper examination of linguistic forms in relation to communication functions.

The Aim of the Study

The main research question of the study was to describe how a university rector performed his institutional identity via Twitter in relation to IPA based communication behaviors revealed in his tweets as well as how linguistic form choices in these tweets such as personal pronouns altered or shaped the communication acts displayed. The goals of the present study are:

1. Which type of communicative acts defined by IPA were expressed in tweets?
2. Does the use of interactional acts defined by IPA differ across the service years?
3. What kind of self and other positioning acts by use of personal pronouns emerge in tweets classified as task oriented/instrumental?
4. What kind of self and other positioning acts by use of personal pronouns emerge in tweets classified as socioemotional oriented?

METHOD

Data

The data in this study consist of tweets and retweets of one of the former rectors of a public university during his period of office. Examining one rector and his communication with students and staff is a form of case study. A case study aims to define variables and structures in a given situation by analyzing a single case (Starman, 2013). Moreover, such study offers an explanation regarding the matter in great depths, and complexity and takes uniqueness of the case into consideration by examining various angles of the matter in real life (Simons, 2009). However, data of this study consists of more than 2000 tweets including mentions therefore it should be viewed as a conversation and the

analysis conducted should be viewed as a conversation analysis which aims to identify various manifestations of institutional identity performance.

2,697 tweets included in the analysis were all tweets and mentions posted over several months of 2011 (January–June and September–December), during the spring term of 2012 (February, March, April), the spring term of 2013 (April, May, June), and the fall term of 2014 (September–December). The data were collected via html scrapping and were analyzed using content analysis. The tweets of this particular person were chosen for this study due to two reasons. Firstly, he had been one of the university rectors in Turkey who was very active on Twitter where institutional communication culture is not generally interactional (Köseoğlu & Köker, 2014). His active use of Twitter even made it to the news because of his humorous tweets to his students. Secondly, he uses his personal account for interaction with university actors (mainly students and staff) which creates an opportunity for us to investigate how he attempts to maintain hierarchical relations with students and staff reflecting how he constructs his identity practices in a less formal platform. Case studies are very fruitful in order to produce context dependent information (Starman, 2013) therefore focusing on one case would enable researchers to reveal various communication styles of a rector in institutional context.

In this study, although the rector was tweeting from his personal account rather than using the university's account, he used his Twitter account to present his ideas about the university and its actors publicly; to discuss the specific problems of the university with the students and staff as well as to report what has been done during his administration period as well as to share his opinions and experiences about other issues. By only including his tweets concerning the issues about university management, the final sample of this study only consisted of tweets where the identity practices were rendered relevant.

Data Analysis

Firstly, all the tweets posted during the years 2011–2014 were classified into two categories in terms of having personal contents versus institutional contents. Tweets with personal contents were defined as mentioning family members, travelling experiences, critiques of sports games, and TV shows etc. while tweets related to his institutional role were tweets exchanged with students and staff, tweets about university's other actors, regarding questions about university's curriculum and education. From a total of 2,697 tweets, only 827 had institutional content and were thus included in the analysis. This final sample of tweets was analyzed using NVivo 11.

While analyzing the tweets, IPA observation categories (see Table 1) were used as given codes, which include three main message orientations with 12 subcategories in total (Bales, 1950; Lin & Peña, 2011; Peña & Hancock, 2006). Each communication act in a tweet was coded into one of the 12 categories of IPA. If a tweet in the sample did not fit into any of these subcategories, it was discarded.

As for analyzing personal pronouns, Turkish is a language that permits omitting the use of pronouns through subject-pronoun dropping, so accordingly in this study, not only overt uses of “I” and “we” were coded but the uses of these specific pronouns displayed by verb-inflections were also coded. The uses of the first-person-singular pronoun “I” and the first-person-plural pronoun “we” are defined as discursive tools (Tamburrini et al., 2015) reflecting the self and other positioning, as well as power claims constructed by the university rector, specifically allocating and/or withholding the rights of power and responsibility. Some of the tweets in the sample included several verbs with different pronoun-related inflections, so in such cases the tweets were included in both categories.

Procedure

With the verbal consent of the former rector, all tweets and retweets from his account within the 2011-2014 period were downloaded via html scrapping. These tweets were sorted according to the months they were posted in and were selected in order to be analyzed. We picked 3-4 months from each year from his period of office, 2011-2014 to cover the fall or the spring terms each year; the whole 2011 school year was selected since the number of tweets was observed to be relatively low that year.

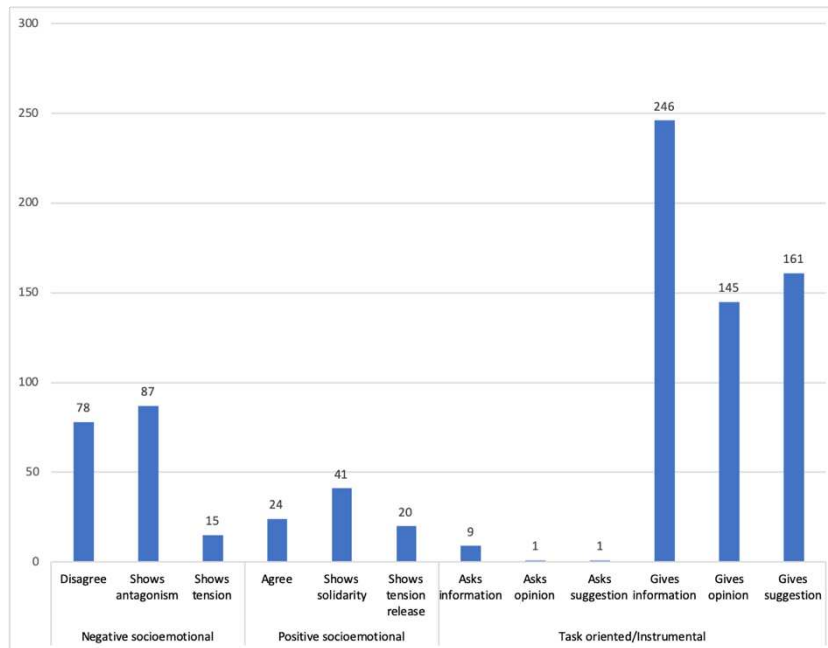
The communicational content of all tweets chosen for analysis was coded by two authors separately, and then the resulting codings were compared and discussed to reach consensus.

RESULTS

The results of the analysis revealed that a preference for communicating task related contents was present in the tweets. In that sense, an identity of a leader who was there to determine problems and providing solutions rather than showing support and maintaining a good relationship with other actors was constructed. In line with this identity performance, he posted more negative socioemotional tweets implicating a disregard towards constructing a positive self-presentation by exhibiting positive emotional responses.

However, it was found that all three IPA message orientations were used (see Figure 1); the tweets involved both communicative processes, with positive and negative socioemotional social interactions, as well as task related ones.

Figure 1. Numbers of tweets coded across speech acts related to IPA Categories

Most of the tweets was task oriented/instrumental (562 tweets; 68% of all tweets), followed by ones with negative socioemotional content (180 tweets; 22% of all tweets) and ones with positive socioemotional content (85 tweets; 10% of all tweets). This finding was not entirely in line with our expectations; we expected that there would be more positive socioemotionally oriented tweets than those that were negative socioemotionally oriented.

Among all the IPA categories, “giving information” in task related interactions was found to be the most used category, followed by “giving suggestion(s)” and “giving opinion(s)”.

Within task oriented/instrumental messages, most of the tweets were used to give information, with only one tweet being used to “ask for opinion(s)” and “ask for suggestion(s)”. Overall, it can be said that the microblogging characteristic of Twitter was used to offer solutions and answers (whether his tweet offered a suggestion, some information, or an opinion). Twitter in this context was not used for “requesting” anything from the receiving parties in institutional matters, which could have indicated a tendency of communication reflecting reciprocity.

Within the negative socioemotional oriented messages, most of the tweets were used to indicate antagonism followed by disagreement, while within the positive socioemotional oriented messages, most of the tweets were used to show solidarity.

In order to determine whether Twitter use differed over service time, a cross-tabulation of IPA message orientations based on the year of posting was made. Socioemotional oriented messages (positive and negative) and task oriented/instrumental messages are indeed significantly differed over time ($\chi^2(3, 640) = 24.17, p = .00$). As can be seen in Figure 2, Twitter was used for social interaction with a task orientation over the years and, accordingly, more information, opinions, and suggestions were offered especially in 2013 and 2014 (even though the data included tweets posted every month of the

school year 2011 but only three months from 2013 and four months from 2014). Moreover, as the period of office continued, contents reflecting more socioemotionally based interaction was posted.

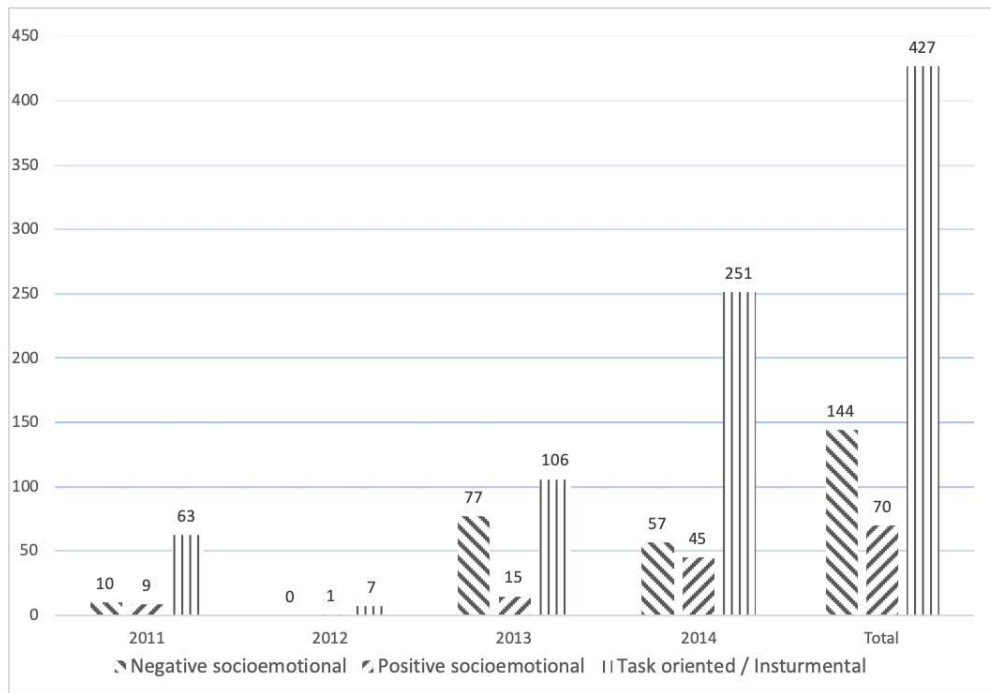

Figure 2. Distribution of IPA message orientation in the tweets across years (2011-2014).

The results of the analysis of pronoun use in this sample of tweets revealed that the pronoun “we” more than the pronoun “I” (see Figure 3) was used in task oriented/instrumental (61%) and negative socioemotional oriented (57%) interactions, while the pronoun “I” was found to used more frequently in tweets with positive socioemotional content (59%).

When we analyzed the tweets within the task oriented/instrumental category, where the pronoun “we” was used to see whether the distribution of inclusive versus exclusive uses differed, we found that in 48% of those tweets “we” was used to mean inclusion. The frequency of use of inclusive 'we' within negative socioemotional tweets was 27%, and 78% within positive socioemotional ones.

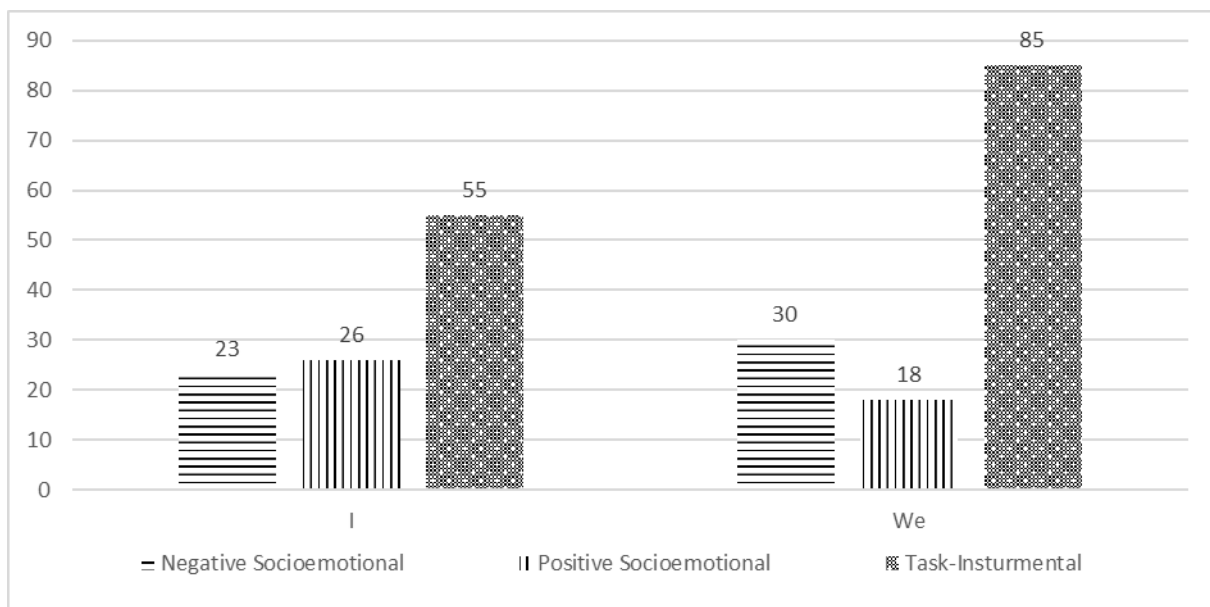

Figure 3. The distribution of the use of personal pronouns across IPA categories.

DISCUSSION AND CONCLUSIONS

The purpose of the study was to examine how a public university rector, performed the identity practices of being a university rector during his period of office by focusing on the communicative acts

and the positioning he attempted and performed with his public within a context of online communication via Twitter. However, since this is a case study, results of the study are not aimed for generalization rather they should be evaluated as an example for developing stronger institutional communication.

The first aim of the present study was to determine, based on IPA categories, the preference of communicative processes displayed in tweets. Most of the tweets involved task related communicative acts in response to students' questions rather than positive or negative socioemotional posts. Rector's goal for tweeting was mostly to give information about university events, clarify certain discussions, direct students toward the responsible parties regarding their problem, and evaluate certain situations. These findings are consistent with our expectations and previous studies which revealed that most of college and university rectors used Twitter to interact with their students to answer their questions and give feedback (Barnes & Lescault, 2013; Borysenko, 2014) with the goal of addressing students' issues and recruitment which strengthens the giver-receiver nature of the hierarchical communication between a university rector and students rather than equal parties sharing ideas and feelings. Although we carried out a case study, this preference for using Twitter to share and publicize information was found to be common in institutional university communications, as well (Kimmons et al., 2017; Palmer, 2013; Yolcu, 2013). However, academics' presence on Twitter are beneficial for students in terms of introducing meaningful and relevant communication in their fields in an informal setting (Veletsianos, 2011). Moreover, as mentioned above, task related communication is more suitable when focus is group's achievements and socioemotional related communication is more suited for creating a cohesive group (Bales, 1950). In other words, by using more socioemotional related communication, scholars - especially leaders- might open the way for a more cohesive community. Therefore, results might show us the importance of using CMC for more than task related purposes.

The second aim of the study was to determine whether the communicative acts expressed in the tweets differed over the years 2011–2014. The analysis revealed that the preference for using Twitter in a task related manner to share information and offer solutions increased. Furthermore, over the years, the former rector started to tweet more actively and displayed more socioemotionally based reactions toward his public. As mentioned above, using online communication might prove beneficial in terms of creating communication. Therefore, it is not surprising rector preferred to use more socioemotional content over the years.

In terms of the nature of self and other positioning displayed in this sample of tweets, pronoun-use analysis revealed that the former rector positioned himself as a member of a community, indicated by the more frequent uses of "we" in task related utterances, as well as in negative socioemotional reactions. Thus, in line with Drew and Sorjonen's (1997) suggestion, we argue that the former rector preferred to emphasize and reflect his identity of a university rector rather than his identity as an academic or a person. Not surprisingly, the use of the pronoun "I" was more common in tweets displaying positive social and emotional reactions, pointing to claiming moral responsibility for caring about harmony and reducing tension in social interactions to enable him to construct and present a positive self-image as a leader.

When the use of the pronoun "we" was further analyzed by taking inclusive versus exclusive types of uses into account, it was found that, in task related posts, the use of "exclusive we" was more frequent. So, by using the pronoun "we" (and "us") in such cases, he distanced himself and other members (such as deans, librarians, professors, etc.) from his public consisting of students, and he implied that the students were not included in this group (Leech & Svartvik, 1978). Academics who have administrative roles may find themselves in situations where their academic identities, which holds values such as "autonomy", and managerial identities, which is driven by values like "economic rationality", challenge each other and they may choose to set their academic selves aside and align with the institution's rules and regulations (Winter, 2009, p. 122-123). Thereby, he positioned himself as authority, emphasizing asymmetrical power relations between the administration he led and the students who demanded information and solutions. Such a positioning is in line with what is defined as managerial leadership (Yielder & Codling, 2004) or organizational leadership (Washington, Boal, & Davis, 2008). Yielder and Codling (2004, p. 320) argued that "managerial leadership positions in academic institutions reflect organizational hierarchy" therefore, the person at the top, the rector of a university in our study, is "in authority... linked with power and influence".

Regarding the socioemotional aspect of identity construction, uses of inclusive–exclusive “we” ratios were 57% and 43%, respectively, within negative socioemotional oriented tweets. However, this might be due to the fact that 87% of the tweets coded in this IPA category were replies to students complaining or critiquing. Therefore, the high frequency of negative socioemotional reactions could be explained as acts of defending his position by adopting an authoritative voice and style emphasizing himself as “we-the administration”. The former rector aligning himself with the administration in negative context and the doing the opposite in positive context may be a cultural reflex since members of high-context cultures like Turkey, when it comes to conflict resolution, may readily avoid confrontation (Chua & Gudykunst, 1987).

These findings reveal an identity practices performance that proves to be consistent with ideal leadership behaviors in Turkey. Paşa, Kabasakal and Bodur (2001, p. 584) concluded that there is “a mixed leadership style” in Turkey in which the leaders are expected to be “action-oriented and assertive in line with hierarchical-autocratic style of leadership” and to be individuals who are “decisive, ambitious, assertive... somewhat aggressive but controlled at the same time”.

This study is one of the few social psychological studies in Turkey regarding Twitter use. While many of them focus on descriptive aspects of Twitter use such as the number of tweets and retweets (Köseoğlu & Köker, 2014; Yolcu, 2013), this study conducts an analysis on interaction between individuals which is also an important input in terms of cultural perspective. However, there were some limitations of our study. Firstly, as mentioned above, the students’ tweets were not included in this analysis, making it impossible to examine the dialogical nature of tweeting in this case. Moreover, the number of tweets included in our study was rather limited. Future studies might be carried out to examine the construction of the identity practices of academic managers in relation to communication processes in other social-media platforms, as well as considering the use of linguistic forms other than pronouns since IPA model was found to be limited in terms of examining the content of communicative acts (Savolainen, 2015, p. 1204).

In conclusion, this study contributes to the knowledge regarding the construction of identity practices in online interactions by presenting a case study from a nonwestern culture and provides a framework to examine how language is used within this identity construction process focusing on use of pronouns and positionings.

Acknowledgement: This study (project number: 54855) was supported by the Scientific Research Projects Coordination Unit of Istanbul University.

REFERENCES

- Bales, R. F. (1950). *Interaction process analysis*. Reading, MA: Addison-Wesley.
- Barnes, N. G., & Lescault, A. M. (2013). College presidents out-blog and out-tweet corporate ceo's as higher ed delves deeper into social media to recruit students. Retrieved 22 September 2017, from: <http://www.umassd.edu/cmrr/socialmediaresearch/collegepresidentsoutblog/>
- Borysenko, K. (2014). Commit, connect, engage: How college and university presidents are using Twitter. *Eduventures*. Retrieved 22 September 2017, from <http://www.eduventures.com/2014/01/commit-connect-engage-college-university-presidents-using-twitter>.
- Burke, K. (1974). Communication and the human condition. *Communication*, 1, 135-152.
- Chua, E. G., & Gudykunst, W. B. (1987). Conflict resolution styles in low- and high- context cultures. *Communication Research Reports*, 4, 32-37.
- Drew, P., & Sorjonen, M. L. (1997). Institutional dialogue. In T. van Dijk (Eds.), *Discourse Studies: A Multidisciplinary Introduction* (pp. 92-118). London: Sage.
- Erdal, G., Gücüyener, İ., & Erdal, K. (2013). Eğitim kurumlarında kurumsal kimlik, kurumsal imaj ve eğitime katkısı. *Electronic Journal of Vocational Colleges*, 3, 54-61

- Fahy, P. J. (2005). Two methods for assessing critical thinking in computer-mediated communications (CMC) transcripts. *International Journal of Instructional Technology and Distance Learning* 2(3). Retrieved 20 June 2019, from http://www.itdl.org/journal/mar_05/article02.htm
- Gerstein, J. (2011). The use of Twitter for professional growth and development. *International Journal on E-Learning*, 10(3), 273-276.
- Gilpin, D. R. (2011). Working the Twittersphere: Microblogging as professional identity construction. In Z. Papacharissi (Eds.), *A networked self: Identity, community, and culture on social network sites* (pp. 232-250). New York: Taylor & Francis.
- Hawkins, K., & Power, C. B. (1999). Gender differences in questions asked during small decision-making group discussions. *Small Group Research*, 30(2), 235-256.
- Heritage, J. (2005). Conversation analysis and institutional talk. In R. Sanders & K. Fitch (Eds.), *Handbook of Language and Social Interaction* (pp. 103-146). Mahwah, NJ: Erlbaum.
- Kent, M. L., & Taylor, M. (1988). Building dialogic relationships through the world wide web. *Public Relations Review*, 24(3), 321-334.
- Kimmons, R., Veletsianos, G., & Woodward, S. (2017). Institutional uses of Twitter in U.S. higher education. *Innovative Higher Education*, 42(2), 97-111.
- Köseoğlu, Ö., & Köker, N. E. (2014). Türk üniversiteleri Twitter'ı diyalogsal iletişim açısından nasıl kullanıyor: Beş Türk üniversitesi üzerine bir içerik analizi. [How Turkish universities use Twitter in terms of dialogical communication: A content analysis of five Turkish universities.] *Global Media Journal: TR Edition*, 4(8), 213-239.
- Lamerichs, J., & te Molder, H. (2003). Computer mediated communication: From a cognitive to a discursive model. *New Media Society*, 5, 451-473.
- Leech, G. N., & Svartvik, J. (1978). *A communicative grammar of English*. London: Longman.
- Lin, J., & Peña, J. (2011). Are you following me? A content analysis of TV networks' brand communication on Twitter. *Journal of Interactive Advertising*, 12(1), 17-29.
- Maloney-Krichmar, D., & Preece, J. (2005). A multilevel analysis of sociability, usability and community dynamics in an online health community. *Transactions on Human-Computer Interaction [Special Issue on Social Issues and HCI]*, 12(2), 201-232.
- Mead, G. H. (1934) *Mind, self and society from the standpoint of a social behaviorist*. C. W. Morris (Eds.). Chicago: University of Chicago Press.
- Mühlhäusler, P., & Harré, R. (1990). *Pronouns and people. The linguistic construction of social and personal identity*. Oxford: Blackwell.
- Nam, C. S., Lyons, J. B., Hwang, H., & Kim, S. (2009). The process of team communication in multi-cultural contexts: An empirical study using Bales' Interaction Process Analysis (IPA). *International Journal of Industrial Ergonomics*, 39, 771-782.
- Ochs, E. (1993). Constructing social identity: A language socialization perspective. *Research on Language and Social Interaction*, 26(3), 287-306.
- Palmer, S. (2013). Characterisation of the use of Twitter by Australian universities. *Journal of Higher Education Policy and Management*, 35(4), 333-344.
- Paşa, S. F., Kabasakal, H., & Bodur, M. (2001). Society, organizations, and leadership in Turkey. *Applied Psychology: An International Review*, 50(7), 559-589.

- Peña, J., & Hancock, J. T. (2006). An analysis of socioemotional and task communication in online multiplayer video games. *Communication Research*, 33(1), 92-109.
- Qiu, L., Lin, H., Ramsay, J., & Yang, F. (2012). You are what you tweet: Personality expression and perception on Twitter. *Journal of Research in Personality*, 46(6), 710-718.
- Reid, D. J., & Reid, F. J. M. (2005). Online focus groups. An in-depth comparison of computer mediated and conventional focus group discussions. *International Journal of Market Research*, 47(2), 131-162.
- Savolainen, R. (2015). The role of emotions in online information seeking and sharing. A case study of consumer awareness. *Journal of Documentation*, 71(6), 1203-1127.
- Simons, H. (2009). *Case study research in practice*. London: SAGE
- Starman, A. B. (2013). The case study as a type of qualitative research. *Journal of Contemporary Educational Studies*, 1, 28-43.
- Stewart, B. (2016). Collapsed publics: Orality, literacy, and vulnerability in academic Twitter. *Journal of Applied Social Theory*, 1(1), 61-86.
- Stiles, W. B. (1980). Comparison of dimensions derived from rating versus coding of a dialogue. *Journal of Personality and Social Psychology*, 38(3), 359-374.
- Tamburrini, N., Cinnirella, M., Jansen, V. A. A., & Bryden, J. (2015). Twitter users change word usage according to conversation-partner social identity. *Social Networks*, 40, 84-89.
- Veletsianos, G. (2011). Designing Opportunities for Transformation with Emerging Technologies. *Educational Technology*, 51(2), 41-46.
- Veletsianos, G. & Kimmons, R. (2016). Scholars in an increasingly open and digital world: How do education professors and students use Twitter? *Internet and Higher Education*, 30, 1-10.
- Walther, J. (1992). Interpersonal effects in computer-mediated interaction: A relational perspective. *Communication Research*, 19(1), 52-90.
- Walther, J. (1992). Interpersonal effects in computer-mediated interaction: A relational perspective. *Communication Research*, 19(1), 52-90.
- Washington, M., Boal, K. B., & Davis, J. N. (2008). Institutional leadership: Past, present, and future. In R. Greenwood, C. Oliver, R. Suddaby, & K. Sahlin-Andersson (Eds.), *Handbook of organization institutionalism* (pp. 721-736). Los Angeles, CA: Sage.
- Winter, R. (2009). Academic manager or managed academic? Academic identity schisms in higher education. *Journal of Higher Education Policy and Management*, 31(2), 121-131.
- Yielder, J., & Codling, A. (2004). Management and leadership in the contemporary university. *Journal of Higher Education Policy and Management*, 26(3), 315-328.
- Yolcu, Ö. (2013). Twitter usage of universities in Turkey. *Turkish Online Journal of Educational Technology*, 12, 360-371. Retrieved 20 September 2017, from: <http://www.tojet.net/articles/v12i2/12233.pdf>
- Zhang, X., Tao, W., & Kim, S. (2014). A comparative study on global brands' micro blogs between China and USA. Focusing on communication styles and branding strategies. *International Journal of Strategic Communication*, 8(4), 231-249.
- Zhao, S., Grasmuck, S., & Martin, J. (2008). Identity construction on Facebook: Digital empowerment in anchored relationships. *Computers in Human Behavior*, 24, 1816-183